

LOVENSKI UČITELJ

PEDAGOŠKA REVIJA
IN GLASILO
SLOMŠKOVE DRUŽBE
V LJUBLJANI

*

3/4

1932

LETO XXXIII

„Slovenski učitelj“ izhaja mesečno - Uredništvo (Fortunat Lužar) je v Ljubljani - Postojnska ul. 14, „Stan in dom“ ob Tržaški cesti - Upravištvo je v Ljubljani, Jenkova ul. 6
Naročnina znaša 50 Din - Članke in dopise sprejema uredništvo, reklamacije, naročnino in članarino pa upravništvo - Izdajatelj in lastnik je konzorcij „Slovenskega učitelja“
Odgovorni urednik: Fortunat Lužar - Za Jugoslovansko tiskarno v Ljubljani: Karel Ceč

Vsebina št. 3.—4.: Slomšek — naš duhovni vrtnar. Etbin Bojc. — Mladinstvo. Ivan Vindišar. — Misli o sportu. H. J. — Reforma ocenjevanja v osnovni šoli. Alfonz Kopriva. — Problem izvenšolskega dela. Venceslav Winkler. — Rad bi si razširil gnezdo. Ivan Hribski. — Književnost. — Obzornik.

Položnica poštne hranilnicé za »Slovenskega Učitelja« ima štev. 10.073.

II. ZVEZEK MLADINSKE KNJIŽNICE SLOMŠKOVE DRUŽBE

„Gremo v Korotan“

(Zbirka koroških spominov za mladino.) — Priredil Rudolf Wagner.

V spomin na desetletnico plebiscita na Koroškem je izdala Slomškova družba v Ljubljani knjižico za mladino o Koroški. Knjižica obsega popis slovenskega dela Koroške, njen zgodovinski pregled, popis slavnih koroških Slovencev, razne koroške pravljice in pripovedke, črtice iz življenja na Koroškem, slike o bojih za Koroško, narodne koroške pesmi in úganke. Knjižica je opremljena z lepimi slikami in ilustracijami. Dobro bo knjiga služila zlasti pri pouku zemljepisa, zgodovine in narodnega jezika. Zato v vse šolarske in učiteljske knjižnice, pa tudi mladini jo poklonite kot darilo. Naslov knjige je iz pesmi A. Č.: V Korotan, katero je uglasbil monsieur profesor Stanko Premrl. Dobiva se v vseh knjigarnah, kjer je cena Din 20.—.

Kot I. zvezek Mladinske knjižnice Slomškove družbe je izšla Bevkova knjižica »Pastirčki pri kresu in plesu«. Knjižico je ilustriral Fr. Kralj. Dobi se še nekaj izvodov po 5 Din. — Položnica »Slomškova družba, knjižnica«, št. 15.824.

III. ZVEZEK MLADINSKE KNJIŽNICE SLOMŠKOVE DRUŽBE

V zalogi Slomškove družbe je izšla knjiga o

Beneški Sloveniji

Knjiga obsega popis dežele, narodne in umetne pesmi, članke o lepotah pokrajine, narodne pravljice in pripovedke. Knjiga je za mladino kakor za odrasle zanimiva, ker seznanja bralce z najzapadnejšo vejo slovenskega rodu, katere ne smemo pozabiti. Zato spada knjiga v vsako knjižnico, posebno v učiteljsko in šolarsko. Gotovo bo zanimala prav posebno one, ki so doma v bližini teh krajev. Cena knjigi je 20 Din. Dobiva se v vseh knjigarnah.

Slomškov dom.

Cenjene čitatelje in prijatelje »Slovenskega Učitelja« najvljudneje vabimo na IV. redni občni zbor stavbne zadrúge »Slomškov dom«, ki se bo vršil letos združen z običajnim velikonočnim zborovanjem »Slomškove družbe«. Pridite člani in nečlani naše zadrúge, da čujete poročilo o dose-danjam uspehu započete akcije, ter nam daste novih nasvetov ter krepke pobude za nadaljnje delo.

Ob 125letnici rojstva našega velikega vzornika in zaščitnika se je porodila zamisel »Slomškovega doma«, ob 70 letnici njegove smrti pa naj vzklijejo nove ideje za pospešitev uresničenja naših načrtov.

Torej pridite!

M. S.

Velikonočno zborovanje Slomškove družbe bo objavljeno v »Slo-
vencu«.

SLOVENSKI UČITELJ

PEDAGOŠKA REVIIJA IN GLASILO SLOMŠKOVE DRUŽBE

LETNIK XXXIII.

Ljubljana, 1. aprila 1932.

ŠTEV. 3-4

Slomšek — naš duhovni vrtnar.

Etbin Boje.

(Dalje.)

Slomšek je tudi dobro zapoznal moč tradicije in dedovanja, kar je v popolnem skladu s siceršnjim njegovim organskim pojmovanjem človeške psihofizično-duhovne biti in rasti narodove kulture. Odtod njegovo prepričanje, da se začenja vzgoja otrok že v zibelci, kjer se zasnujejo nežne klice, iz kojih poženejo v poznejših letih močne mladike osebnega značaja. Že hrana v prvih mesecih otroškega življenja je po njegovem mnenju dostikrat odločilna za poznejši razvoj dotičnega bitja. Zaradi tega pa tudi odločno naglašja, »da je velika krivica, ako mati sama otroku prs ne daje, če je mogoče. Nesrečne nezakonske matere doje pri gospodi otroke, in deca pijejo z materinim mlekom poželjenje mesa, seme nespodobnega dejanja. Ne pije li dete boleznin matere?« — »Grehin otrok so po navadi pregrehe staršev in učiteljev. Kakor stara ptica poje, nauči pet' mlade svoje.« — »Prvo seme podučevanja staršev pade najgloblje, najdelj ostane in obrodi najlepši sad.« »Prava domača vzgoja je temeljni kamen, na katerem sloni vsa poznejša usoda človekova. Največji del pri njih pa pripisuje materam: Materin nauk je mladeniču jutranja zarja, njen bogoljubni zgled mu je za vse žive dni lepa bela luč... Kar dobra mati v mlado srce zasadi, ne usahne vse žive dni.« — »Učitelji sadijo v šoli zveličanske nauke otrokom v glavo in svete kreposti v srce, polivati in pleti pa jih morajo oskrbniki doma.«

Napisal je navodila o redu in lepem vedenju (»Deset domačih zapovedi«, »Deset zapovedi za šolo«, »Deset tovarišev poštenja«, »Deset šolskih zapovedi«). Prav tako vsestranska navodila je napisal Slomšek še posebej o tem, kako se naj vede mladina izven šole: doma, na potu, v družbi, na paši itd. A poleg zgleda odraslih in direktnega navodila vzgojiteljevega priporočja, da si naj skušajo starši in učitelji prikleniti mladino z vezmi otroške ljubezni, ki daje vzgojni avtoriteti najuspešnejša sredstva, da otrok ne omahne s prave poti. — Zlasti naj bi starši pazili na prvorojence. Slomšek pripisuje domači vzgoji v nežni mladosti toliko važnost, da se mu zdi boljše, ako zanese usoda otroka med tuje ljudi, kot bi ga lastni starši slabo odgojili. »Saj moraš tudi mlado drevje v drugo zemljo presaditi, ako hočeš, da ti bo lepše rastlo.«

To je bil v glavnih obrisih Slomškov nazor o šoli kakor mu je privrel iz prej podčrtanega globokega spoznanja o potrebi prave vzgoje in iz važnosti vzgojnih činiteljev, ki jih je močno občutil in jim pripisoval velik vpliv. Ni treba ponovno poudarjati, da je treba oživljajočega navdušenja, ki neprestano krepi in spodbuja, onemu, ki se loti kake važne naloge, ako naj jo reši z uspehom. Opisano globoko Slomškovo prepričanje o koristi in potrebi vzgojnega dela pa je bilo ono silno gonilo, ki ga je vodilo in vzpodbujalo pri njegovem velikem udejstvovanju na takratni naši šolsko-vzgojni ledini.

Treba je samo še, da navedenim njegovim lastnim besedam dodamo še življenski okvir njegovega za nas tako dragocenega udejstvovanja,

kakor ga je razvijal in končno tudi razvil ob nakazanem svojskem načinu pojmovanja šolskovzgojnega smotra.

II.

Okvir Slomškovega dela.

Za človekovo osebnost ni brez pomena, kakršno je bilo vse ono okolje, v katerem se je oblikovala, dopolnjevala, samoosvajala in končno iz nje izrasla v tisto ravnovesje in tisto potrebno stojnost, ko je preko faze zgolj pasivnega sprejemanja in kasnejšega lastnega spoznanja in vrednotenja zavzela položaj najvišje faze duhovne zrelosti — lastne ustvarjalne aktivitetete. Saj so vse one prirojene in dedne danosti v človeški strukturi v življenju predvsem še zavisne vprav od tega okolja, v katerega je človek pač tako usodno postavljen. Tem bolj je za nas potrebno, če hočemo prikazati Slomška iz najznačilnejše strani njegove osebnosti, namreč iz njegove močne pedagoške usmerjenosti, da poiščemo v tem njegovem okolju od zibelj dalje tiste napotke in klice, ki so to njegovo usmerjenost rodile, okrepljevale in stopnjevale ter jo končno pritirale do tiste višine udejstvitve in uspeha, ki o njem priča naša pedagoška zgodovina.

Ogledati si moramo torej najprej dobo njegove mladosti in potem od nje preiti dobo njegovega aktivnega udejstvovanja v njenem stopnjevanju do viška.

1. Doba doraščanja.

A. K r a t e k o p i s.

Slomškova mladost je potekala v dobi, ko je bilo šolstvo pri nas še malo ali nič razvito, komaj v prvih početkih.¹ Pouk na tedanjih ljudskih šolah, tkzv. trivialkah, ki so se pri nas nekoliko razširile izza Marije Terezije, se je vršil v nemščini, vsled česar tudi ni moglo biti znatnih uspehov. Vsak razmah je bil nemogoč in pri ljudstvu se je do šole vzbujala na ta način le mrznja, ki jo je — in to je njegova velika zasluga — razganjal in tudi večinoma razgnal naš Slomšek predvsem s tem, da je poživel ono izobraževalno sredstvo, ki se mu je zdelo trenutno najuspešnejše — namreč nedeljsko šolo. Sicer se pojavijo nedeljske šole pri nas že l. 1804, a okrepile so se šele po l. 1830. Slomšek sam piše o njih zgodovini: »Nedeljska šola se je pred drugimi za moje vedenje na Štajerskem per Novi cerkvi blizo Celja nar prej začela, kjer so sloviti mož Jožef vitez od Jakomini 47 let tehant bili.«

¹ Kako žalostno je bilo šolstvo pri nas začetkom XIX. stol., nam jasno dokazuje to, da je bilo l. 1808. v vsej lavantinski škofiji le 45 rednih šol in 23 nedeljskih z 1959 otroki (od 24.728 šoloobveznih), 46 katehetov in 56 učiteljev, dočim se je do l. 1846. dvignilo to število samo na Štajerskem že na 155 slovenskih in utrakvističnih šol, l. 1850. je bilo 109 nedeljskih šol. — Ker ni bilo plačanih učiteljev, so na njih podučevali pretežno duhovniki. — Učitelji so se vzgajali po zastarelih in nezadostnih metodah — sami so se večinoma rekrutirali iz obrtnikov ali dosluženi vojakov, cerkvenih mežnarjev itd. — v parmesečnih kurzih na bližnji glavni šoli (dekanjski) ali na trkzv. normalkah (okrajnih). Plača je bila minimalna in še ta neredna, a imeli so pravico do bire. Vlada je celo želela, da so se obnašali napram njej in cerkvi suženjsko.

Ponikovska župnija, kjer je bil Slomšek doma, še takrat ni imela svoje šole in pobožni kaplan Jakob Prašnikar je najprej nekaj časa zbiral šolsko mladino v zato prirejenem prostoru v cerkvenem stolpu, kamor jih je prihajalo iz obsežne župnije v delavniško šolo 40 po trikrat tedensko, v nedeljsko pa 50—60 otrok, med njimi naš Slomšek. Pozneje je vneti kaplan Prašnikar v svoji tesni sobici nudil ukaželjni mladini začetne nauke. Že v tej šoli se je mladi Slomšek od vseh najbolj odlikoval in bil na javni skušnji, ki je bila tedaj v navadi, obdarjen. Šolsko leto se je namreč časih dokončavalo z javno skušnjo pod predsedstvom šolskega nadzornika in ob navzočnosti odličnejših domačinov, staršev itd. Ako je bila ta skušnja na planem — ob lepem vremenu — se je zbrala navadno velika množica ljudstva najraje pod vaško lipo. Najpridnejše učence so obdarovali s kako knjižico, včasih celo z denarjem, česar pa Slomšek kasneje ni odobral. Zapisali so jih tudi v posebno, lepo vezano »zlato« knjižo, ki jo je tu pa tam še najti shranjeno na šolah. — Da bi Ponikovljane še bolj navdušil za šolo, je kaplan Prašnikar že ob koncu drugega šol. leta priredil veliko šolsko slavnost. Slomšek je na nji dobil velik, dragoceno vezan molitvenik in srebrnik, okrašen s trakovi. V spomin na ta dogodek so Ponikovljani napravili pozneje spominsko ploščo z napisom: »Pod tem orehom je bil odlikovan dvanajstletni A. M. Slomšek ob prvi šolski skušnji 1812. Postavljeno ob stoletnici te skušnje in ob petdesetletnici Slomškove smrti 24. IX. 1912.«

A tudi doma je imel Slomšek dobro odgojo. Starši so bili premožni, a verni in delavni. Zlasti je bil strog oče, ki je moral malega Antona večkrat ukoriti, naj pri delu pusti šolo. Splòh ga je bil namenil za bodočega gospodarja na Slomu. Občudovanja vredna je vsa tista prizadevnost kaplana Prašnikarja, Slomškovega učitelja, s katero je skušal pregovoriti Slomškove starše, naj dado Antona v šolo. Znane so njegove besede: »Le naj gre Tone študirat, on bo še svoje dni velik gospod.« Razumljivo je, da je lažje pregovoril skrbno in pobožno mater, kakor pa očeta, ki ni rad privolil in ga dejansko tudi kasneje ni vzdrževal. Mati je dečka na smrtni postelji izročila skrbnemu kaplanu v oskrbo, ki je potem res zanj skrbel kot za lastnega sina tudi v gmotnem oziru, ko od doma ni mogel pričakovati nobene podpore.

Slomšek je ostal med odličnjaki. Kakor ga je označila že Prašnikarjeva šola, tako je ostalo vso šolsko dobo, dà, vse življenje. Gimnazijsko izvestje celjske gimnazije iz l. 1819. nosi na prvi strani označko z debelimi črkami: »Praemio donatus est Slomscheq Antonius Styr. Pöniggl.« Na celjski gimnaziji mu je drugi njegov učitelj in vzgojitelj profesor Anton Zupančič vdahnil ljubezen do materinega jezika. Šol. leto 1819/20. je dokončal deloma v Ljubljani na liceju, odkoder datira njegovo znanje s Prešernom, deloma pa v Senju, kjer se je dalo napraviti izpit v enem letu. To priliko je hotel Slomšek izkoristiti, obenem pa se naučiti srbohrvaščine, a mu izpita tisto jesen niso priznali na celovški božo-

slovnici, v katero je bil brez velikih bojev vstopil. Moral je izpite ponoviti in je tako vstopil v celovško duhovnico šele jeseni l. 1821. — Počitnice je Slomšek prebil navadno v Olimlju pri Podčetrtku pri kaplanu Prašnikarju, kolikor jih ni porabil za potovanja. Potoval je Slomšek primeroma zelo veliko, deloma po naši ožji in širši domovini, deloma pa po Dolnjeavstrijskem (prepotoval je n. pr. peš od Salzburga do Linca itd. — sploh je potoval večinoma peš) in je ta svoja popotovanja prav lepo opisal v zanimivih potopisih.

B. Duhovni pomen.

Tako so na splošno potekla leta Slomškovega doraščanja, ki brez dvoma niso bila brez pomena za vse poznejše njegovo delovanje. Saj je Slomšku vse življenje gotovo lebdel pred očmi spomin na tisto skromno pa veselo in prijetno Prašnikarjevo šolo, na tisto blaženost prvega odlikovanja, dalje na vsa srednješolska leta, skozi katera se je po ne majhnih težavah in bogatih izkušnjah slednjič dokopal do zaželjenega cilja — duhovniškega poklica, ki je bil tedaj pri našem ljudstvu gotovo najbolj cenjen in ki je temu ljudstvu največ mogel dajati. Slomšek se je v tej dobi tudi v osebnostnem smislu že visoko povzpел nad ono gonsko stran, ki pri mladeničih teh let kljub srednješolski izobrazbi — od te vsaj neposredno ni veliko ovirana — tako rada sili v ospredje in prečesto za vselej omoti ono prozorno, poduhovljeno dušo človeka. O Slomšku se sicer piše, da je bil po naravi vzdražljiv, a vse te slabosti je s čudovitim junaštvom premagal in se izkopal docela iz tistega vsakdanjega vročičnega in preozkega miljeja, iz katerega se navadno ne more osvoboditi celo mnogo tistih, ki se imajo in jih imamo mi sicer za »izobražence«. Vse njegovo delovanje, vsa njegova avtoriteta in celo zapisane besede sodobnikov¹ pričajo dovolj zanesljivo o tej Slomškovi že zgodnji osebnostni veličini, o tej njegovi čudoviti in edinstveni rasti v duhovnost. Izredna resnost njegovega značaja, ki se je kazala na njem že v mladosti, je stopnjevala v njem čut človeške odgovornosti do liste mere in stopnje, ki ga je usposobila za etičnega genija svojega naroda. Resnično Slomšek ni bil pedagog v navadnem smislu, saj mu ne gre pri vsem njegovem udejstvovanju za kake pedagoške sisteme zgolj teoretične vrednosti, on je marveč čutil v sebi živo poslanstvo predvsem do čisto konkretnih razmer v svojem narodu. Zato — bodi to mimogrede povedano — se mi zdi pogrešeno pri obravnavanju njegove pedagoške usmerjenosti, stopati dalje od osrednje označitve na čisto teoretično polje in natezavati njegov »sistem« na kopito priznanih, morda modernih metod drugih, teoretično-

¹ Jamšek piše ob 25 letnici Slomškove smrti v znani svoji knjigi o Slomšku (Priloga k »Drobtinam« l. 1887.) med drugim sledeče: »Že takrat (to je bilo v dobi Prašnikarjeve šole na domu) smo imeli nekak strah pred njim, in če je bil z nami, šli smo vsi lepo mirno domov. Najraje pa je hodil sam...« — »Četudi je kake pol ure od njegovega doma do farne cerkve, vendar je strežel vsaki dan kot ministrant v njej, potem je šel v kaplanijo oziroma v šolo. Najbolj pa je vplivala na njegovo religiozno nraevstveno odgojo v tem času njegova pobožna mati, katero je z vso otroško rahločutnostjo ljubil.«

znanstveno že uvaževanih pedagogov. To bi se reklo zgrešiti njegovo samolastno-osebno črto, ki je nastala iz trenutnih razmer in okolja in ki je bila za naš narod v tej dobi odrešilne važnosti ter življenjskega pomena. To bi bilo spuščanje v periferijo vsega njegovega težišča v pogledu njegove pedagoške smeri. Tako ukvarjanje pa je dopustno šele tedaj, ko imamo pred seboj že dovolj jasno in tudi v znanstvenem pogledu dovolj utrjeno sliko njegove bistvene oznake, če bi bila potem še sploh potrebna.

Vse te navedene okolščine, ki so stvarjale njegovo mladostno okolje, pa so bile naravnost odločilnega pomena tudi za tisto znano njegovo vedro in optimistično kretnjo, ki je z njo stopil Slomšek kot zrel mladenič v življenje.

V preoblikovanju in preobrazovanju samega sebe je njegovo bistro, v harmonične sklade vsega stvarstva zamaknjeno oko opazilo vso skrivnostno lepoto božanskega snovanja v stvarstvu, njen čar, ki meče na svet in življenje večnostni soj kraljestva božjega in na človeka gloriolo božjega otroštva. Iz tega gledanja se mu prikazuje pravi pomen šole, dalje organsko pojmovanje naroda, jezika, zemlje in odgovornosti, ki jo nosimo pred časom, našimi potomci in končno pred Bogom.

Le prisluškujmo zopet tistemu, o katerem so sodobniki po pravici rekali, da »tako govorijo, kakor da bi rožice sadili«:

»Perva šola domača je mladenču jutrna zarja, v kateri se mu začne deniti. Duh se drami, serce se ogreva in zarana pokaže, kakov bo dan njegovega prihodnjega življenja, jeli bo jasno ali oblačno njegovo djanje, ali mu hoče veselo sonce sijati ali oblaki nemile usode njegove pota pokrivati. Po takih in ovakih opazkih mladenčev poklic spoznati in ga na pravo stezo uravnati, naj prime pero ali oralo, to rabsodbo na razpotji mladenčevem prav skleniti in učiniti, je staršev in pa učiteljev prevažna, pa tudi težavna dolžnost. Mladenča u viši šole poslati, ki nima ne glave ne srca, je postopačev število pomnožiti, domačih kopačev pa zemlji jemati, kateri so ji veliko potrebniši, kakor pisači. Mladenča prebrisane glave in serca blažega za šolo obuditi, je najzlahtnejše dobro delo. Kdor to stori, celo domovino osreči in za prihodne dobe toliko dobrega utemelji, da se taka zasluga ne da zadosti ceniti, ne pohvaliti.« (Drobt., 1862, str. 97.)

»Višji latinske šole so mladenču (dijaku) drago jutro, v kojem se njegova prihodnost svitati začne. Blagor mu, ako modre učitelje in ravnatelje prave najde, kateri so mili očelje, ne robati strahonetje dijakov, ki so hudi pa dobri tudi, vse po modrosti, o pravem času, tako da jih mladina spoštuje ne le boji.« — »Učitelj, kateri ve svojo mladino za potrebno vednost in krepost oživljati, ji pa tudi moško vedenje in stanoovitnost preskrbeti, taki učitelj je vreden sto centov zlata. Ena njegovih besed dijaku več zda, kakor drugih cela pridiga. Taki dušni oče vzbujata v svojih šolcih visoke misli in blage občute, kaže izvrstnim glavam polje slavnega djanja. In če je žive vere mož in z lučjo svete vere učencom v prihodnost sveti, jih prav lahko z nekoliko besedami za častnost in večnost oskerbi.« (»Drobt., 1862, str. 98.)

»Blagor mladenču, kateremu ljubeznivi nauk verlih starišev glavico osvita, domača šola razdeni, kateremu verle viši šole um obsijejo, pa tudi serce za vse ogrejejo, kar je drago in prav. Lehko si bo na razpotji ravno tisti stan izbral, za kojega mu je dobri Bog potrebne lastnosti dal. Stana volitev je stavitev svoje sreče, časne in večne. Potreba je toliko važna stavbo na terdo skalo kerščanske modrosti zidati, ne pa na pesek vertoglavosti in posvetnih namenov, kakor se osmošolcem rada godi. — Kdor hoče prav srečno svoj stan izvoliti, ima skozi grob v dolgo večnost pogledati in poslušati, kaj mu

vest pravi in kamo ga serce pelje. Dober, pa tudi potreben je staršev svèt, pa tudi posvetovati se s svojim spovednikom in takim učenikom, ki je učencem dober oče in moder mož. Ni dobro poslušati mesa ne kervi, tudi očeta in mater slušati ni vselej prav, ako Bog koga v stan ne kliče.« (Drobt., 1862, str. 100.)

»Vsak stan ima svoje dolžnosti, svoje težave in tolažbe. Višji stan kakor je, veči so tudi njegove dolžnosti. Hoče kmetič po svojem stanu pošteno živeti, mora moliti in pa delati. Hoče dušni pastir, poterjen fajmošter svojo službo dobro opravljat, mora biti verli učenik, pobožen mešnik, usmiljen srednik med Bogom in ljudstvom, pa tudi skerben hišni gospodar.« — »Skerbnemu pastirju ni zadosti samo lepo nakičena cerkva in slovesna služba božja, on tudi skerbi, da verni dobro razumejo svete obrede, ktere obhajajo, posebno pa nekrvavo daritev svete maše, ki je sonce svete katoliške cerkve in jedro vsih katoliških obredov.« — »Duhovski pastir, ki bi le z besedo, ne pa tudi z lepim izgledom učil, bi bil pač slab učenik. Farovž alj duhovski hram je oko cele tarne občine, na katero se vsi ozirajo. Ima tudi faranom biti svetla luč vsake čednosti in njeni hiši gospodar alj fajmošter živ izgled krščanskega hišnika.« (Drobt., 1862, str. 105, 109, 110.)

Ńajsi se ozremo na ta ali oni navedenih citatov, vsak nas bo uveril, da more tako govoriti samo mož s silno, izoblikovano osebnostjo in s finim očesom za človekove izkušnje in odločitve v življenju. Kakor daleč nam seže naše duhovno oko po naši kulturni zgodovini, daleko ne opazimo osebnosti, ki bi bila tako totalnostno usovršena in uravnovešena kot je Slomškova. Saj je on v svojem organskem pojmovanju sveta in življenja znal celotnostno združiti v svojem nazoru — brez motnih in mučnih prestankov in odklonov, ki bi kazali na plehkost in konvencionalnost — nauke katoliške Cerkve, zahteve cesarske vlade in potrebe svojega naroda. To je gotovo posebnost in znamenitost njegove osebnostne zasnove, zakaj redki so vodniki in narodni velikani, ki bi znali trenutne razmere tako spraviti v sklad s svojo aktivitetno usmerjenostjo. A četudi je bil Slomšku delokrog slučajno odmerjen na Spodnjo Štajersko in deloma Koroško, je bilo vendar Slomšku pred očmi vse ozemlje, na katerem prebivajo Slovenci. Zname so njegove besede: »Slovenka me je rodila, Slovenka me je dojila, naj me Slovenščina tudi sina hvaležnega ima.« Seveda gre vzporedno z narodnostnim vrednotenjem tudi njegovo visoko vrednotenje materinega slovenskega jezika. Sam pravi določno:

»Kdor svojo očetnjava ljubi, on ljubi tudi njeno ljudstvo, njen jezik, njeno vlado in njene zavode.« — »Podlaga vsake naravne ljudske omike je gojitev ljudskega jezika, brez nje ostane vsako ljudstvo v zibeli svoje izobraženosti. Očivestni dokaz temu je zgodovina naše ljudske šole za petdeset in več let.« — »Žalostni časi slovenščine so bili. Vsa v prahu in mahu zaraščena je slovenščina spala. Nemci in drugi ptuji sosedje so jo črtili in zaničevali, vlastelinci (plemenitaši) so se je sramovali. Kaj čuda, da ni bilo čitati slovenskih knjig niti moža najti, ki bi jih pisal. Na kmetih ni bilo šol, po trgih in mestih se je učila nemščina in latinščina. Oni dve sta košato za mizo sedeli, njuna sestra pa za vrati pozabljena sedela. Slave slavni sini so znali vrlo pisati nemški in latinski, golčati italijanski in francoski, v svojem maternem jeziku se niso dali slišati, kakor hitro so gosposko suktnjo oblekli.«

Čudovite so te-le njegove besede: »Materin jezik je najdražji dota, ki smo jo od svojih starih zadobili. Skerbno smo ga dolžni ohraniti, olupšati ino svojim mlajšim zapustiti. Človeški jezik je talent, katerega nam je Gospod nebes ino zemle izročil, de

bi z njim barantali ino veliko dobička storili. Kdor svoj matern jezik pozabi, malo-
pridno svoj talent zakopje,« — »nismo narodnosti pijani in oslepljeni, ako terjamo
pravico za svoj materni jezik, marveč živo prepričani, da je materin jezik za cele
ljudstva kakor za posameznega človeka ravno to, kar je toplina raznim rastlinam. Vsako
pleme rastlin le v tistem kraji dobro stori, kder je pripravna toplina zanj. In posamezni
narod, kakoršen je gotovo tudi poldrug milijon Slovincov, shajati dobro ne more, če
mu povsod, kamor se oberne, po uradnijah, po šolah, po štacunah in v tergovini pluji
jezik gospoduje, mili materni jezik pa le doma pri kmetijstvu veljavo ima.« — »Slo-
venščina, beseda mile matere naše, bodi nam ravno tako blaga in draga kakti zemlja
matere, na kateri je naša zibela tekla. Beseda Slave naše matere gladko teče, kakor
pohlevni potok, kateri zelenje in cvetje rosi, kratki in krepki so slovenski pregovori in
prislovice, zlahtnim jagodam v kiti govora podobni. Rodovitna je slovenščina v svojih
oblikah kakor naše slovenske gorice. Le spoznati si prizadevaj našo besedo, čedno
olikano, in jo boš ljubil kakor svoje očesce.« (Drobt., 1862, str. 58.)

Kako lepo je nadalje naglašal našo odgovornost napram času in potomcem:

»Pač je potreba nam zlatega časa,
ne zamudite ne ur, ne minut,
nikdar raztrgati zlatega pasa,
vsaka minuta je večnosti ud.
Časa nam malo je stvarnik odločil
naj bi spoznali, kak' drag je za nas —
časa nakupit je z dobrim naročil,
večnosti cena sedanji je čas.«

Ali v nevezani besedi: »Bratje, ki imate glavo in srce zato, pišite, delajte, da nam čas
brez sadu ne preteče in nas potomci naši grajali ne bi, da smo čas zamudili. Bog nam
pomagaj in pa mi sami sebi. Na druge se nikar ne zanašajmo.«

Čudovito, kako globoko je pogledal v brzi tek časa, ki spreminja
spričo našega kratkega življenja z mrzlično naglico trenutek v preteklost,
a napram kateremu nosimo kljub temu za nas usodno odgovornost po-
samezniki. Posledica prave narodnostne čuti in pedagoške prebujenosti
je ta stroga obzirnost napram tej skrivnostni zvezi z večjo in trajnejšo,
dã, večnostno družino, katere člani smo vsi, ki danes smo, a nas jutri že
sprejme preteklost, spomin in pozaba v svoje tajne sobane. Navedeno
globoko spoštovanje napram častitljivim prednikom
in obzirnost do potomcev je tista značilna lastnost Slomškova,
ki je nujno izvirala iz njegovega živega narodnostnega čuta in nazora.

Sam pravi: »In naši južni bratje Serblji svojih junakov lepe vojne pesmi pojo. Kaj mi
Slovenci slavni možev pogrešamo, ne poznamo njihovih del, se ne glasijo med nami
naših očakov lepe imena? Te ga Bog ne daj. Naših prednikov verlih častiti spomin je
živelj narodnega duha. Pometi starih junakov slavo, in si pripravil mlajim pogin.«
(Drobt., 1862, str. 72.)

»Kdo nas Slovincov ne imenuje z veliko čestjo in hvalo apostolskih bratov Solun-
čanov sv. Cirila in Metoda, dve perve zvezde verozakona in našega slovstva? Jezer let
svetita vsem Slovanom in bota svetila našim narodom, dokler ne ugasne matere Slave
lepo ime. Sveta vera jima je bila luč, beseda slovenska perva pomoč, izobraziti veliki
slovenski narod. Sveta vera in pa beseda materna ste tudi nam pravega napredovanja
nogi in roki. Zaverži vero, opusti besedo materno in tvoje napredovanje bo hromo,
kruljevo.« (Drobt., 1862, str. 72.)

(Dalje.)

Mladinstvo.

Ivan Vindišar.

(Referat pri šol. konferenci; 22. X. 1931.)

Ko smo lani potovali v Orient, smo si mimogrede ogledali tudi za Jugoslovana toliko zanimiv otok Krf. Z izleta h gradu Ahileion mi je ostal v živem spominu sledeči dogodek. Vračali smo se že na avtomobilih proti naši ladji »Monte Olivia«, ko smo dohiteli štiri prašne in utrujene sopotnike-dijake. Oblečeni so bili preprosto, v sandale in kratke hlače, srajce pa so imeli prepasane z usnatim pasom. Napravili so na nas ugoden vtis. Prosili so, naj bi vzeli enega izmed njih na avto, ker se je ožulil. Na vprašanje, kako da hodijo peš, so nam odgovorili, da jih bolj zanima narod in njegovo življenje, kot pa umetni nasadi in kameniti spomeniki. In da bi spoznali narod neposredno, so prehodili velik del otoka peš, skušali so govoriti z ljudmi v njih revnih hišah, pili pa so ves dan le čaj in jedli le sadje.

Drug prizor! Pred par tedni sem šel na sprehod na ljubljanski Grad. V Študentovski ulici so peli ob spremljevanju kitare in violine trije dijaki, slično oblečeni kot oni na Krfu, eden pa je pobiral od vrat do vrat v platneno vrečo milodare. »Odkod in kam?« »Dijaki smo iz Nemčije. Bili smo v Atenah in potujemo v Berlin.« Spomnil sem se nehote Pregljevih romantičnih sholarjev, ki so tako potovali, pa tudi naših sedanjih slovenskih dijakov, ki zlasti po vojni tako ljubijo božjo naravo, hodijo brez klobukov in svršnikov; naših teologov, ki letujejo tako radi v Martuljku in se pozimi smučajo; naše šolske dece in njenega taborenja pod šotori v počitnicah.

Ali je vse to le slučajno? Vsega tega včasih ni bilo! Ali se morda skriva za temi in podobnimi zunanjsimi pojavi tudi drug duh, druga ideologija? In kakšna? Jo je odobravati ali obsoditi? Mnogo so o sebi in svojih stremljenjih pisali že mladi sami, pa tudi drugi, starejši, učeni, izkušeni, trezni motrilci s širokim in globokim pogledom.

In mi pedagozi? Se zanimamo za to gibanje? Smo današnji mladini duševno blizu? Jo poznamo in pravilno presojava? Smo ji kot mentorji v oporo? Ali ni nas tok časa morda prehitel, da smo ji tuji? Kaj je naša naloga z ozirom na nas same, da bomo kos svoji nalogi in bomo oblikovali tudi našemu času obraz? Naj bi na stavljena vprašanja nekoliko odgovoril sledeči referat!

I. Kaj hoče?

Kakšna je današnja katoliška mladina? Kaj hoče in kaj so njeni ideali?

Gotovo ne velja to za vso mladino, ker je je veliko še pasivne, ali posnema le zunanje izredne oblike mladinstva brez notranjega duha. Menimo le nje boljši del, ki je iniciativen in impulziven, ali sprejemljiv za nove ideje.

Najboljši del sedanje mladine skuša dozoreti v močne osebnosti, ki bi prenovile tudi druge. Kako? Z globoko, živo in trdno vero in veliko, delavno ljubeznijo.

»Ponotranjenje, poduhovljenje« je postalo geslo katoliške mladine zlasti v Franciji, Nemčiji in tudi pri nas. Vero ne le imeti, marveč po nej tudi živeti! Vse, s čimer se ukvarja le bolj razum in o čimer razpravlja apologetika, vero v Boga, Odrešenika in Cerkev že sponirajo. »Da Bog biva, je tej mladini jasno, vprašuje se pa, kako ga čimbolj spoznati, se vanj potopiti, ga vzljubiti z vsem plamenom mladega srca. Da je Jezus Sin božji, ni dvoma, vprašanje je le, kje vodi najlepša in za sodobnega človeka najprimernejša steza do poglobitve v Njegovo osebnost in do čim popolnejše usmeritve svojega srca po Njegovem vseobsežnem, v nedosežnem sijaju neskončne Ljubezni se žarečem Srcu. Ta mladina ve tudi, da Kristus ni samo bil, ampak da je med nami, da je življenje in delovanje katoliške Cerkve življenje in delovanje Kristusa, ki v njej tekom stoletij deli sadove odrešenja vsem narodom. Pač pa se vprašuje, kako bi se čim tesneje spojila s Kristusom v njegovi Cerkvi, kako bi čimbolj doživljala cerkveno življenje skupnosti, bratovstva in one ljubezni, ki je družila prve cvetoče krščanske občine. Nova mladina ve, da je molitev najvišje človeško dejstvanje, išče pa načinov, kako bi svojo molitev izpopolnila, da ta molitev postane zares iskreno občevanje s Stvarnikom. Tudi o duši je prepričana, da je ona tista tajna sila, ki človeka dviga nad žival in mu daje čast bogopodobnosti. Svojo nalogo pa vidi nova mladina v tem, da to dušo prouči, da jo spozna v vseh njenih lastnostih in da jo s svobodnim udejstvanjem vseh najzlahtnejših sil čimbolj upodobi po božji volji in tako ustvari človeka, kakor ga je zamislil Bog sam. Človeku hoče vrniti čast, ki jo je proti božji volji sam zavržel in zato se bori proti vsemu, kar nas ponižuje. V tem vidi resno delo in ne igranja. Zato si je novi rod napisal na prapor odpoved vsaki mehkužnosti, ki otopeva moč volje in jo dela nesposobno za velika dejanja. In velikih dejanj hoče. Tudi telesu hoče vrniti čast, ki mu gre. Naj ne bo suženj, pa tudi ne vladar duše, ampak duša in telo naj stvorita v harmonični enoti največjo umetnino — človeka po božji podobi. Kje pa vodi pot do povsem novega človeka v novem času, to so vprašanja, s katerimi se peča ta najnovejša katoliška mladina«. (Dr. M. Brumat, Naš čolnič 1925, str. 9.)

Glasilo te mladine je bil pri nas »Križ na gori«, nato »Križ« in »Rast«, razpravljalo pa je dijaštvo o vsem tem na svojih tečajih in zborovanjih, kot na gori Oljka, v Mariboru, Nazarju, Novem mestu, Stični in drugod.

Katera so pota, po katerih hoče mladinstvo priti do novega človeka? Pred vsem tako, da čim globlje pojmuje Cerkev, namreč kot skrivnostno Kristusovo telo, kot živ organizem. Katoličani naj bi ne le prejeli od nje, marveč dajali tudi dalje občevstvu tako, da bi ž njo sodelovali; da bi ne bili le pasivni, temveč tudi aktivni, ne le Marije, marveč tudi Marte. Molimo, pa ne le kot zasebniki, posamezniki, ampak bolj kot

doslej občestveno, liturgično, tako kot moli Cerkev, ne toliko »jaz«, ampak bolj »mi«, torej manj subjektivno, pa več objektivno. — Zato mladi tako visoko cenijo sv. mašo, ki jo recitirajo skupno z mašnikom, zato prejemajo sv. obhajilo med sv. daritvijo kot daritveni obed, zato radi molijo duhovne dnevnice, brevir. Ker se pa še nihče ni vnel za neznano, študirajo liturgična vprašanja: o svetih rečeh, simbolih, besedah in časih. Radi bero sveto pismo, ki je prvi vir verskega življenja in iz katerega je vzeta večina cerkvenih molitev. Posebno ljub jim je preprosti koral kot reakcija proti moderni glasbi, ker izraža iskreno, prisrčno pobožnost, polno zaupanja. Nekoliko manj, a vendar bolj kot doslej goje ljudsko petje, ker veže ljudi v neko aktivno celoto. — Torej ne le živeti v Cerkvi, ampak tudi s Cerkvijo! Zato čutimo kot katoličani in Slovani krščansko-slovansko občestveno in sodelujemo v smislu Kristusove zapovedi bratske ljubezni za vesoljno krščansko edinost v Apostolstvu sv. Cirila in Metoda! Zato proč s stanovskim razrednim bojem socialistov in komunistov, pustimo vsakemu svoje in se solidarno podpirajmo kot člani velike božje družine na zemlji. Bodimo iskreni, resnicoljubni, prisrčni, v vsem preprosti: do Boga in božje narave (odtod veselje do potovanja in taborenja), v medsebojnem občevanju, v obleki, igrah. Zato boj golemu formalizmu, oblikam brez duha in življenja! — V vsem tem naj bi bil naš vzor veseli in topli sv. Francišek Asiški s svojo bogato vero in še bogatejšo ljubeznijo! Veliki božji pevec in romar, velik v odpovedi (abstinenca, iz katere se je razvilo vse mladinsko gibanje!), velik v čistosti in ponižnosti, pravi božji otrok! Kako je ljubil Boga in svet, Stvarnika in stvari, saj je nazival ptičke sestrice, solnce in ogenj pa brata! Z eno besedo, treba je »doživeti« Boga, »doživeti« Cerkev, »doživeti« stvarstvo, zajeti ga torej ne le umsko, ampak še bolj s srcem, afektivno, čuvstveno!

Tega svežega duha katolištva pa so vlili tudi v novo obliko, ustvarili so nov živahen, lahek, tekoč in prijeten slog.

II. Odkod in kam?

Kako naj presojamo to mladinsko gibanje med slovensko in drugo mladino? Je pozitivno, napredek in rast, ali negacija, ki le kritizira in ruši? Kako naj si to gibanje razlagamo?

Brezdvomno je v njem mnogo splošno človeškega, ki se v mladini in njenem duševnem razvoju redno ponavlja v vseh časih. Mladost je doba kipenja in notranjega vrenja, ko se gradi človeška osebnost, značaj in svetovni nazor za vse življenje. Mladost je v prvem razvoju bolj negativna, bolj rada zanika, kritizira, odbija in ruši, v drugem bolj pozitivna, gradeča. Slično je bilo tudi z mladinskim gibanjem. Sprva se je zdelo, da je bolj reakcija proti tradicionalnemu, odpor proti staremu, a ustvarilo je tudi pozitivne vrednote.

Zakaj tako? Ker mladostnik hrepeni po samostojnosti, individualnosti, zato beži pred dosedanjo okolico in išče novega sveta. »Sam si hoče cilje usmerjati, stavljati naloge in delo. Težke telovadne točke proizvajajo, pri-

reja izlete v prirodo, v daljne kraje, (potovanje ga oprošča, notranje razčiščuje in kuje značaj!) sestavlja zbirke, piše »romane« in pesnikuje, združuje se s somišljeniki v mladinske klube samo zato, da ima samostojno polje udejstvovanja.« (Dr. Josip Jeraj: Duševna podoba mladosti, str. 36.) Polagoma pa se začne nova mladostnikova osebnost vraščati v človeško družbo in nanjo vplivati, graditi, postaja bolj pozitivna. »Ob tem novem stališču do sveta se mladostniku vzbujajo težki življenjski problemi. Na vseh poljih se mora kritično opredeljevati. Na verskem, etičnem, socialnem, gospodarskem polju se bori njegova individualna vest z obstoječim zgodovinskim etosom.« (Str. 39.) »To je večna igra prirode in njene božje teleologije, da z novimi svežimi osebnostmi preraja duševno, kulturno in socialno življenje narodov. Mladina je vedno novi plug, ki orje staro ledino in brazde kulture in jih oploja s čvrstimi in klenimi semeni« (str. 37).

Razumljivo je pa krepko katoliško mladinsko gibanje v naši dobi tudi iz razmer, v katerih živimo. Rodilo se je iz odpora proti ideologiji polpretekle dobe, pred vojsko in med njo, ki je bila tostranska, snovna in je pojmovala človeka in njegovo življenje mehanično, individualistično, brezbožno. Značilna sta bila za to dobo materializem in subjektivizem. Kakšni so bili njeni sadovi? Velika fizična in moralna beda, veliki pokolj svetovne vojne, kapitalizem in proletariat. Če bi šlo v tem pravcu dalje, bi propadla Evropa v medsebojni moriji. Zakaj človek brez Boga je razumna žival, ki ne ustvarja, ampak uničuje. — V vsem našem javnem življenju je bilo in je toliko nekulture, ki se izraža v imperializmu in absolutizmu, ki je pa le posledica notranje nekulture, egoizma in materializma, da je bil nujen odpor mladih, idealnih in svobodoljubnih, ki so zaklicali: »Nazaj k spoštovanju človeške osebnosti in svobode, nazaj k pravičnosti in ljubezni in zato nazaj k Bogu!« V pretekli in polpretekli dobi je bilo premalo globokega in živega, praktičnega krščanstva, preveč vere bolj iz navade in tradicije, ki v boju s strastmi in v predruženih zunanjih razmerah odpove. Ni bilo redko »katolištvo« le dobra firma za dobiček, zlasti v službi politike. Odtod zahteva mladih: »Poglobiti vero v Boga in Cerkev, dogme ne le spoznati in priznati z umom, marveč tudi občutiti s srcem, doživeti jih. Zajeti je treba krščanstvo z vsem njegovim in našim bistvom, da bo stalno oblikovalo naše življenje. Zakaj religija ni le spoznanje, temveč tudi življenje.« — Kako to versko obnovo in poglobitev doseči? Zlasti liturgično!

Ali ni to mladinsko stremljenje res lepo, idealno? Kdo bi se ga ne veselil iz srca!

Gotovo! In ravno zato bi bilo najboljšim izmed nas toliko žal, ako bi to idealno in potrebno gibanje zašlo na stranpota in zgrešilo svoj cilj! Če bi odpor proti morebitnim izrastkom dosedanje religioznosti izruval samo korenino — vero v Boga in spoštovanje in pokorščino do božje Cerkve in avtoritete sploh! Če bi — mesto da bi vero po mističnem doživetju poglobili — zašli po avtosugestiji v pseudomisticizem, panteizem,

vsled odpora zoper intelektualizem pa v modernizem (ki mu je vse le nestalno čuvstvo) in še dalje v ateizem! Če bi v boju zoper zgolj zunanji formalizem (forme brez duha in življenja) zavrgli vse v človeški socialni in čutnoduhovni naravi utemeljene in celo od Cerkve, ki jo vodi Sveti Duh, odrejene oblike v občestvenem in bogočastnem življenju: vsaka pravila, vse organizacije in simbole!

Zato je pri nas že toliko in s tako globokim umevanjem pisal o našem katoliškem mladinskem gibanju naš veliki filozof in teolog univ. profesor dr. Aleš Ušeničnik! Zasedoval ga je z bistrim očesom in ga skušal pravilno usmerjati s tem, da je čistil nejasne in dvoumne pojme, opozarjal na nevarnost enostranosti in pretiravanja in na dolžnost reformirati najprej sebe, vse religiozno pa presojudati trezno in ne površno, marveč le po temeljitem študiju.

Slovensko katoliško mladinsko gibanje je torej splošno treba z veseljem pozdraviti, ker vsebuje mnogo zdravega idealizma, mladostnega in katoliškega zanosa. In če se bo držalo smernic, ki mu jih daje — pri Nemcih Romano Guardini — pri nas zlasti dr. A. Ušeničnik, bo izpolnilo nalogo, od Previdnosti mu določeno. Je sicer še kot mošt, ki se mora čistiti, da dozori, a vodilne osebnosti od njega pričakujejo mnogo. Vsaj živimo v nelahkih časih, ko straši Evropo in svet sin liberalnega kapitalizma, ateistični komunizem. Ali bo ta osrečil človeštvo? Nikdar! Brez Boga in življenja po njegovih smernicah ni rešitve iz fizične in moralne bede. Da pa bo zavladal zopet Kristus Kralj, **t r e b a a p o s t o l o v !** In ravno te naj bi rodil mladinski pokret, kot je izjavil že leta 1920. kardinal dr. Faulhaber: »Od tega mladinstva pričakujemo mnogo. Uverjeni smo, da iz teh višin stopijo nekoč med nas zreli možje, celi kristjani in resnični apostoli.« Slično tudi dr. A. Ušeničnik (v članku »Nova renesansa«, Čas, 1927-8, str. 151): »Pij X., svetnik, je s svetniško intuicijo pokazal, da morejo in morajo priteči novi viri religioznega življenja iz sv. Evharistije. Tu so najmočnejše sile duhovnega preroda. Če bo pa nov rod notranje prerojen, tedaj je le naravno, da ne bo mogel zadržati božjega ognja v svoji duši, temveč da se bo ta ogenj razživiljal v apostolstvu za druge. Katoliška akcija hoče pritegniti vse na delo za obnovo religioznega življenja v poedincih, družinah in družbi. Apostolstvo sv. Cirila in Metoda hoče obnoviti edinstvo Cerkve, da bi bili vsi ločeni bratje zopet eno v mističnem Kristusovem telesu. Društvo za razširjenje vere z vsemi drugimi misijonskimi društvi hoče razvneti božji ogenj v vseh narodih, ki so še tuji Božu in Kristusu. Vse te težnje pa druži ena misel in ena želja, da bi v v s e m č l o v e š t v u z a v l a d a l K r i s t u s K r a l j !«

* * *

Vladaj Kristus Kralj tudi v nas vzgojiteljih katoliške — slovenske mladine! Bodimo katoliško aktivni, sodelujmo pri obnovi in poduhovljenju poedincev in družbe v šoli in izven nje! Dolžni smo to kot pedagogi in katoličani. Bomo? Le če bomo sami polni vere in iskrene ljubezni. Ker le ogenj užiga. Da bo pa zagorel v naših dušah,

hodimo pota zdravega katoliškega mladinstva, zlasti e v h a r i s t i č n a in liturgična! Vprašajmo se, kako je z nami, kot se je vprašal in odgovoril nedavno profesor Niko Kuret (Kranjski zvon 1931, št. 9): »Pred tremi leti sem potoval po Španiji. V Lourdesu sem naletel na odličnega nemškega znanstvenika in univerzitetnega profesorja z münchenske univerze. Tri tedne sva potovala skupaj in tri tedne sem opazoval in vedno globlje prodiral v njegovo duševnost.

Kot mlad slovenski inteligent sem strmel nad načinom njegovega verskega življenja. Njegova izrazita cerkvenost, njegovo očitno življenje z Cerkvijo... sta mi odprla oči za marsikak problem našega verskega življenja, in še posebej verskega življenja n a š e i n t e l i g e n c e.

Že v Lourdesu me je frapiralo njegovo poznavanje vseh latinskih cerkvenih spevov, ki jih je sam prepeval z zborom. Njegov stalni spremljevalec je bil missale z brevirjem. Takrat mi je bilo liturgično udeleževanje pri sv. maši še novost. On mi je dal pobudo za molitev maše, kot jo moli mašnik in kakršna je neizmeren vir globoke in lepe pobožnosti. Zatrjeval mi je, da moli brevir vsak dan, če le utegne. Smatral je za veliko čast, če je smel pri maši ministrirati.

In ko sem na potovanju zašel v večjo družbo nemških inteligentov, katerih potovanje je imelo isti cilj kot najino, sem opazil isto... Moj profesor ni bil samo izjema, ki bi se ji mi nasmehnil...

Premislil sem duha, kakršen vlada med temi inteligenti in kakršnega sem prinesel s sabo iz domačega miljeja... Bilo mi je težko. In odtlej vedno premišljam to našo revno pobožnost, kolikor je je, in to našo strašno mlačnost in površnost, ki se je niti več ne zavedamo...

Saj še pri maši biti več ne znamo. Saj ne vemo, kaj je občestvo Cerkve. Saj ne poznamo evangelija.

Na zunaj je vse v redu. Čas pa, ki prihaja, ne bo vpraševal po tem. Takrat bodo veljale besede: O da bi bil mrzel ali vroč! Ker pa si mlačen, te bom izpljunil!

Vprašujete, kaj in čemu katoliška akcija? Saj to je katoliška akcija! Prerod, da bo gorelo v nas, da bo sveti nemir v nas, ki svetnike rodi!«

. . .

Viri: Križ na gori, Križ, Rast, Čas, Bogoslovni Vestnik, dr. Josip Jeraj: Duševna podoba mladosti.

Misli o sportu.

H. J.

Cvetlica ima praznjo obleko in nima razuma, nima daru govora. Človeško telo pa je posoda duše, bivališče najvišjih zmožnosti. Človeško telo je tisto, ki uklepa duha, ki ga ovira, da ne more svobodno na dan. Telo je tisto, kar priklene človeka na ta svet in ga lahko upropasti ali povzdigne.

Kadar cvetlici ne prilivamo vode, uvene, in življenje v njej umira. Če ne negujemo telesa, trpi duh, ker ga telo s svojo težo in s svojimi

izrabljenimi silami tlačí, ga ovira k svobodnim poletom. Če hočemo dati zdravja duši, preskrbimo zdravja telesu.

Najvišja dobrina za krepostjo je zdravje. Človek ima pravico in dolžnost, skrbeti za zdravje.

Kje naj bi sicer človek iskal zdravja, če ne v naravi? Čemu je solnce na nebu, čemu zrak, čemu voda? Ali so to reči, ki nimajo smotra? V božji naravi ni brezsmotnosti. Solnčni žarki nosijo tako rekoč zdravje v sebi. Brez namena Stvarnik ni dal solncu te zdravilne moči. Stvari in bitja imajo pravico, lastiti si solnce, zdraviti se v solncu, gibati se v zraku in vodi. Torej, pravico imamo, gojiti sport, ki ni nič drugega kot gibanje v zraku, na solncu in v vodi.

Imamo pa tudi dolžnost, skrbeti za zdravje. Zdrav človek je družbi koristen, zdrav človek more izpolnjevati svoje stanovske dolžnosti; torej tisti, ki bo svoje zdravje po svoji krivdi zanemarjal, bo nasprotoval božjim in človeškim zahtevam, ker bo zanemarjal dolžnosti.

S tem pa ni rečeno, da je zdravje samo v gojitvi sporta. Ne tako. Sport ni še vse. Zdravje tiči v zmernem, pravilno urejenem življenju. Navadno tisti, ki sistematično sporta sploh ne goji, bolje razume in ve, kaj je zdravje in veselje. Na zdravje se opiram le kot na nekako osnovno misel, v kateri najde sport svoj možni zagovor in na katero se sklicujejo vsi propačatorji sporta.

Gojitev sporta ima svoje dobrine. Prva je gotovo okrepitev živcev in mišičevja. Sportnik pridobi svojemu telesu zdravja in moči. Drugo je, da si pridobi človek telesno gibčnost in neko gracijo. Ali je to potrebno? Seveda. Tisti, ki vzbujajo s svojimi ubranimi kretnjami in neprisiljeno gibčnostjo pozornost, je družbi priljubljen in prijeten. In mi smo člani človeške družbe. Tretja dobrina je lepota udov telesa sploh. Božja Vsemogočnost je nudila ta svet v svojo slavo in v veselje človeškemu rodu. »Ta svet je svet divjih viharjev, ukročenih z godbo lepote«, kliče Tagore, ko se divi lepoti sveta. Lepota je odsev božje lepote; kdor hoče doseči solnce, mora objeti žarek in hiteti za žarkom. — Dalje nam je sport v zabavo. Zabava je potrebna po napornem delu, da se duh in telo odpočije.

Sport tudi neposredno vpliva na duha in na človekovo voljo. Med duhom in telesom so nekateri neposredni stiki. To medsebojno vplivanje je bistvo telesnega življenja. Mi govorimo: ta mož je trden značaj, zrcali se mu v kretnjah, v hoji, v potezah na obrazu. Ta je mehkužnež, neodločnež, slaboten in omahljiv. Pri prvem vidimo, kako duh vlada nad telesom, da ga s svojo intenzivnostjo popolnoma prevzame in se tako rekoč sam odraža na njem. Z gojitvijo sporta si pridobimo neke sigurnosti in odločnosti, neke trdnosti v značaju. Pravi sportnik ne pozna mehkužnega omahovanja. Sportnik ne pozna stranskih potov. Naravnost in hitro misli in sodi, kot bi švignil s smučmi preko klanca.

Sport je tudi uspešno sredstvo za poslilve. Otroci, predvsem mladina, se hitro zgubi v svojih ciljih in stremljenjih, blodi na kriva pota, bavi se s stvarmi, ki mu mučijo duha in omadežujejo značaj. Sport je prijeten, zabaven, z njim se lahko na najlažji način ustavi kvarne posledice brezdolja.

Velike so koristi sporta na eni strani, toda pogubne so posledice pretiranega sporta. Gojitev take vrste sporta, ki ne odgovarja starosti in telesnim močem mladostnika, povzroča često kake telesne poškodbe. — Pretirano je tisto vrvenje za rekordi.

Vse hujše pa so posledice v duševnem oziru. Pretirana gojitev sporta vzgaja tisti duševni proletarijat, ki se vedno bolj pojavlja kot znak naše dobe. Brez pravih, samoraslih načel drvijo posamezniki v življenje, pred njimi bog-množica, v duši nikakih temeljev, v srcu prazen pohlep po uživanju in brezdolju, črni jaz gospodari v njih.

Pretiran sport vzgaja lahkomiselne ljudi, ki žive iz dneva v dan, ki nimajo v sebi čuta dolžnosti. Posledica tega ne pade samo na posameznika, temveč tudi na druge. Družinsko življenje trpi, če mož zanemarja svoje stanovske dolžnosti. Narod trpi, če ima take lahkoživce, ki ogrožajo blaginjo in pravi umski napredek.

Duševne zmožnosti, ki jih ima vsak, se zanemarjajo s pretirano telovadbo in sportom. Posledica tega so slabiči v narodu, v državi, ki ne znajo presojati položaja, temveč se pridružijo mnenju, ki jim najbolj ugaja. Znanost in literatura, ki dasta ugled narodu, se v vednem drvenju in uživanju izneverita svoji nalogi. Namesto, da bi bili naši vzori in vodniki energične osebnosti, moramo stopati v vrvenju in kipenju množice, kakor nas zanesejo valovi.

Kdor skrbi samo za telo, samo za lepoto, namreč za telesno lepoto, hkrati pa pozablja resnico in dobroto, tak človek je kip. Kip je lep za kako postavitev, toda kip ne čuti in ne odgovarja, človek pa potrebuje in hoče sočutečega človeka, somišljenika.

V današnji dobi se pojavlja neka težnja po antični lepoti. Sama telovadba, sama sportna društva, zabavišča in plesišča. Vse skrbi za telo. Grki pa so poznali tudi duševno lepoto, poznali so svet bogov in poznali so krepost; njih stremljenje je bila božanstvenost. Tudi to je vedela Evropa, zato je v dobi skolastike poudarjala duhovno smer. Toda — zašla je v ekstreme. Takrat kot danes. Takrat stoletje učenosti, danes stoletje kipov. Mere ne pozna svet. Kje tiči vzrok pretiravanjem? V tistem dualizmu, ki vlada svet. Dobro in zlo. Eno ali drugo. V ravnotežnem stanju se ni mogoče zdržati. Človek je lahko mlačen in neodločen, ljudje so lahko dobri ali slabi. Kjer vlada mlačnost in brezdolja, to je stanje pred nevihto, tam izbruhne prepir in borba, kateri sledi razčiščenje.

Različna mnenja so glede sporta. Pravo je tisto, ki mu je podlaga resnica. Ker živimo dvojno življenje, telesno in duševno, ki se nekako spajata, moramo skrbeti za oboje v enaki meri, oziroma

bolj za duha in srce, ker mora duh prevladovati na telesom, ker je razum in naša duševnost sploh tisti dar božji, ki nas povzdigne nad žival. Najvišja je krepost in tej so podrejene vse druge svetne dobrine. Pomniti moramo stavek: Večni Začetek in Konec združujeta v sebi, v svojih sklepih tudi minljivost sveta.

Sport gojimo, dokler nam je pravo razvedrilo, dokler si krepiamo živce in mišičevje, kadar nam je potreben. Tudi sicer ni sport pretiran, če si hoče kdo še posebno izuriti telo, pridobiti si gibčnost. Toda, če bi hkrati zanemarjal stanovske dolžnosti, če bi radi sporta ne izrabljaj dovolj svojih duševnih zmožnosti, tedaj je mejo že prekoračil popolnoma in sport postane strast. — Božja milina in človeška strast! Popolno nasprotje. In mi nismo otroci tega sveta, otroci strasti.

Ali se pri otrocih sploh govori o sportu? Otroku je treba iger in zabave, da ga zaposlimo in obvarjemo pred nezdravim uigibanjem in modrovanjem. Kakšnih iger? — O tem govori vzgojeslovje. Nespametno je, otroka učiti umetnih sportov, ki so obenem še težki in prekašajo otrokove telesne moči. Naš namen ni, vzgajati rekorderjev, ampak ljudi po božji volji. Otrok se zadovolji s preprostimi igrami in je srečnejši morda, kot pa bi bil v klubih in društvih, kjer bi se navzel tistega tekmovalnega duha, tiste častilakomnosti, ki za hip gradi, a hkrati podira. Otrokom je treba veliko pravega veselja. Za šolo se bo kmalu naučil, otrok se mora prav za prav že v šoli naučiti, potem pa pride igra in smeh, pred vsem pa tiste male vsakdanje dolžnosti, ki pripravljajo otroka k resnemu življenju. Veselega, gibčnega, spretnega otroka ljubi Bog in svet. Otrok je ljubljeneč božji in edino božansko veselje sveta, zato mora vzgojni namen ustrezati obema. Vsa vzgoja pa se mora podrediti najvišjemu namenu, ki je — slava božja.

Čim večji je človek, tem bolj stopa predenj dolžnost. Mladina je tisti prehod, ki vodi od iger k resnemu delu. In prav pri mladini se opaža tista brezmiselna gojitev sporta. Mlad človek ne doume, oziroma noče doumeti pojma dolžnosti. »Dolžnost jutri — danes zabava.« To je načelo. Če bi koga opozoril, rekoč: »Ni res! Obratno!« tedaj bi se ti zasmejal. — Ne zdi se mi prav, godrnjati vedno čez današnjo mladino in jo imenovati nespametno. Krivda ne leži prav za prav na njej. Duh časa živi v njej. In odkod ta duh? Ljudje so slabotni, vedno slabotnejši, izgubljajo moč, so odvisni od vplivov. Danes že skoraj ne more človek dobro vplivati na človeka, starši na otroka. Nimajo več toliko ugleda in moči, da bi sami s svojim zgledom zbudili pri svojih bližnjih odobravanje, posnemanje. Danes ni posameznik ničesar, danes je edino množica. Današnja mladina tudi pozna duha in zahteve časa in zna ovreči vsako nasprotovanje. Danes se vzgajajo pred očmi množice moderni sofisti. V kakršnem okolju živi mladina, tiste barve si navzame in tako sodi in odobrava.

Kako se iznebiti teh nezdravih razmer? Potrebujemo energičnih ljudi, ki bi s svojim vplivom, s svojimi nazori postavili

trdne temelje glede mladinskih vprašanj. Treba bi bilo uvesti pravo disciplino v razne klube in sportna društva, disciplino, ki bi temeljila ne na svobodomiselnih načelih, temveč na božjih postavah in državnih interesih. Skladnosti je treba med božjimi in državnimi zakoni, sicer je nemogoče, da bi mladina, ki je temelj naroda, spoštovala koga in priznavala še kakšno avtoriteto, če množica in posamezniki ne priznavajo na prvem mestu avtoritete božjih postav. Nekateri se izgovarjajo: »Bog bo do konca, do zrušitve svetov.« Resnica, toda pridobitev enega mnenja, enega človeka, s tem je že mnogo doseženo, saj je en človeški razum tako vzvišen, da presega veličino vsega božjega stvarstva.

Naši mladini bi bilo treba pridobiti nazaj moči in volje. Sama iz sebe je ne bo pridobila, ker je nima kje vzeti, ker ne ve, kje se je pridobi, ker pozna vendar samo množico v celoti in sebe. Pridobitev leži v moči staršev, toda moderni starši te moči sami ne poznajo. To je naloga energičnega duha, ki bi znal z ognjevito besedo priobčiti pojmu avtoritete in ga obenem vsaditi v srca in ga postaviti kot prvo človekovo načelo. Če priznavaš avtoriteto, si že močan in imaš voljo. Upirati se, je lahko in otročje, seveda se to težko spozna in prizna, ker nobeden rad ne pogori v svojem mnenju. Poslušen biti je umetnost, ker moraš nekako krotiti vso svojo voljo, svoje mišljenje in hotenje, svoje bistvo, in ga tako rekoč zatajiti in ukloniti pred višjimi.

Pouk o sportu je potreben staršem. Toda, kam hočeš s poukom, če pa otrok ne čuti in ne priznava več neomejno trdnega očetovega in materinega vpliva. Upostavitve avtoritete in hkrati poduk staršem je temeljni pogoj zdravega športa.

Drugi važen faktor je pouk v šoli. Če dom ne zmore, naj šola povzdigne v otrokovih očeh pravi smisel življenja, naj dvigne znanost v očeh ljudstva. Naj nauči otroke ceniti zmožnost, navaja naj jih k delu, pohvalno naj prizna njih resnični napredek. S tem bi že bilo ovirano pogubno pretiravanje sporta z najbolj občutne strani.

Kdo je gojil telovadbo in sport? Kdo jo je priporočal? Zgodovina nam govori, da so bili to veliki poganski filozofi, da so bili pozneje razni možje misleci, ki so čutili potrebo telovadbe. Današnji rod pa se ne čuti več dovzetnega za razumsko delovanje, zato se posveča samo sportu in telovadbi brez cilja. — In vendar sporta samega sploh ne bi smelo biti v človeški družbi. Sport bi se moral pri vsakem človeku podrediti delu in dolžnosti. Gojitev sporta v taki meri je potrebna in koristna posamezniku in družbi, ker bi se tako vzgajali duhovno in telesno krepki možje, značaji.

Posnetek.

1. »Zdrava duša v zdravem telesu.«
2. Pravica in dolžnost, skrbeti za zdravje.

3. Zdravju pripomore gojitev sporta.
4. Dobrine sporta.
 - a) Telesne.
 - b) Duševne.
5. Posledice pretiranega sporta.
6. Sport nekdanj in danes.
7. Sport — strast.
8. Otrok in sport.
9. Mladina in sport.
10. Kako se iznebiti nezdravih razmer pretiranega sporta?
 - a) Energičnih ljudi.
 - b) Mladini pridobiti moči in volje.
 - c) Upostavitvev autoritete.
 - d) Pouk staršem o sportu.
 - e) Pouk v šoli.
11. Kdo je sport gojil? Kako?
12. Sport je podrediti delu in dolžnosti.

Reforma ocenjevanja v osnovni šoli.

Alfonz Kopriva.

»Iz otroka« je geslo, ki obvladuje našo novodobno vzgojstvo. Iz tega vidika ocenjujmo tudi otroka.

(Leopoldina Dunkler.)

I.

Vsakokrat, ko se bliža čas, ko je treba izpolniti rubrike za rede v Matičnih listih in Izkazih, vsakokrat, ko je treba napisati odpustnico ali odhodnico, se mi ustavlja pero. Tako se godi gotovo premnogim mojih tovarišev. Čim bolj se namreč poglobljamo v dušeslovje, čim bolj spoznavamo današnji družabni sestav z vsemi njegovimi naraščajočimi prirastki neizogibnih vprašanj in jim skušamo najti prave rešitve, tem bolj pričujemo presojeti svoja lastna mišljenja in dejanja, koliko bolj še kot učitelji, ki moramo vse naše delo približevati nepristranskim, popolnejšim vzgojnim smotrom in podvreči naša dejanja temeljitemu preizkuševanju in ocenjevanju.

Čim bolj torej svoje lastno presojanje, osobito vzgojnih, didaktičnih in sploh šolskih vprašanj, očiščujemo vseh primesi predsodkov v čistilnici predvsem dušeslovja, družboslovja in modroslovja, tem bolj prihajamo do zaključka, da je upoštevajoč v prvi vrsti naš stanovski delokrog, v uredbi šolstev mnogo pogrešnega, nedoslednega in nasprotujočega novodobnim preizkušeniim izsledkom, kar ovira šolstvo k hitrejšemu napredku in z njim celotno družbo k naglejši etični, socialni in — gospodarski asanaciji.

Tako moremo smatrati med drugimi nedostatki tudi način današnjega ocenjevanja v naših — predvsem osnovnih šolah kot nečastno podedo-

vanost iz dobe, ko je bil človek v šolah le orodje znanosti in je bil učitelj njen več ali manj zgovornejši posredovalec. Veda je postala često sama sebi namen, ne pa sredstvo k oplemenitenju človeštva, k izboljšanju njegovih duhovnih družabnih in življenjskih prilik sploh. Kam dovaja taka skrajna brezbriznost in pristranost znanosti napram živemu družabnemu življenju, nam priča svetovna vojna, ruska revolucija, prevrat v Španiji in vsi dodanašnji gospodarski polomi.

Ne moremo torej zanikati dejstva, da je način današnjega redovanja po šolah naravnost ovirajoč in celo protiven novodobnemu stremljenju v vzgojstvu, po svojem učinku pa le nadležen, klavern in smešen preostanek, kakor so to bile razne družabne forme, ki so veljale svojčas kot neoporečene in višek bon-tona, a so danes le še zabaven odstavek zgodovine.

V svojih naslednjih izvajanjih, v katerih skušam po raznih, koncem te razprave navedenih virih in lastnih opazovanjih utemeljiti resničnost gornjega odstavka, se omejimo le na osnovno šolo, dasi veljajo v glavnem za ostale kategorije, predvsem nižjih srednjih šol. Istočasno pa skušam iskati poti, po katerih se bo današnji način redovanja, dokler se ne najdejo in uzakonijo čisto nove smeri v ocenjevanju in ne izdelajo temeljite preosnove, približeval onemu namenu ocene, ki bi ga morala imeti: T. j., da izruje iz otroka čut podcenjevanja samega sebe, da vzbudi v njem globoko družabno čuvstvovanje in ubije sebičnost, ter svojo voljo in samozavest podvrže službi občnosti, da vzbudi v njem čut za pravičnost in ga odvaja od laži, nevoščljivosti in hlimbe, da ga dovaja do samozavesti, odtrga od lahkomišelnosti in ga dovede k čutu odgovornosti do samega sebe in družbe in v kali zatre ohola, zlo prinašajoča absolutistična čuvstva.

Vprašanje ocenjevanja je že nekaj let v državah, kjer se približujejo modernemu šolstvu, eno izmed glavnih. Vendar pa je ostalo po večini še nerešeno, dasi se je o tem problemu pisalo že mnogo razprav, ki po večini vse, z ozirom na psihološko usmerjen delovni princip zavračajo redovanje v današnjem smislu.

Tudi pri nas se je od strani oblastev mnogo ukrepalo o ocenah učencev, dasi je bil to bolj boj za izraze in številke.

Ozrmo se nekoliko na razvoj ocenjevanja v zadnjem desetletju pri nas.

I. Po prevratu je bil v veljavi avstrijski šolski in učni red iz l. 1905. Ta upošteva štiri vrste klasifikacij po pet redov, in sicer za v e d e n j e : hvalevredno (1), povoljno (2), primerno (3), malo primerno (4) in nepri- merno (5); za p r i d n o s t : vztrajna (1), dovoljna (2), zadostna (3), ne- stanovitna (4), premala (5); za n a p r e d e k : prav dobro (1), dobro (2), zadostno (3), komaj zadostno (4) in nezadostno (5); za z u n a n j o o b - l i k o : prav lična (1), lična (2), malo lična (3), nelična (4) in nemarna (5). Red iz zunanje oblike se je vpisoval šele od vštévši 4. šol. leta naprej.

II. Z uvedbo »Matičnih listov« in »Izkazov« v osnovne šole v šolskem letu 1921/22 so se določili po naredbi poverjenišтва za uk in bogočastje v Ljubljani (Ur. list III. letnik, šte. 46, toč. 123; Fink, Zbirka zakonov

II. zv., str. 29) nastopni redi: Za v e d e n j e : popolnoma pravilno (1), pravilno (2), manj pravilno (3) in nepravilno (4); za p r i d n o s t : prav dobro (1), dobro (2), zadostno (3) in nezadostno (4); isti redi v napredku; za zunanjo obliko: prav lična (1), lična (2), manj lična (3) in površna (4).

Redi iz vedenja in pridnosti se obravnavajo zborna na krajevnih učiteljskih konferencah. Zunanja oblika se reduje še naprej le od vštevíši 4. šol. l. navzgor. Izkaz je po odloku višjega šol. sveta števí. 1423 od 28. I. 1922 (Fink VI/13) kolka prost. Srbohrvaščina in deško ročno delo postaneta obvezna predmeta. Vsi redi v izkazih se vpisujejo s števílkami.

III. V šol. letu 1925/26 so se zopet uvedli novi redi v smislu naredbe min. prosv. O. N. br. 32.298 z dne 9. 6. 1925 itd. (Fink V/124). Redi so se vpisovali v obratnem redu števílk, in sicer: za v e d e n j e : vzorno (5), prav dobro (4), dobro (3), prilično (2) in neprimerno (1); za p r i d n o s t so se uvedli le štiri redi: prav dobro (4), dobro (3), zadostno (2) in nezadostno (1); za napredek: odlično (5), prav dobro (4), dobro (3), zadostno (2) in nezadostno (1); za zunanjo obliko samo štiri redi: prav lično (4), lično (3), manj lično (2) in površno (1). Torej so se uvedli štiri pozitivni in en negativen red. Z redom »odlično« se je moralo štediti! Z oceno »zadostno« v napredku in »prilično« v vedenju je bil še dovoljen prestop v višji razred. Tozadevni novi pregled redov se je moral prilepiti v izkaze in zabeležiti sprememba v matičnih listih.

K tej novi uredbi o ocenjevanju so prišla še pojasnila o splošnem uspehu z ozirom na posamezne rede. Tako pravi med drugim odlok ministristva prosvete O. N. br. 696 od 11. XI. 1925, ON 36/100-1925 (Fink V/168): Uspeh je nezadosten, če ima učenec iz učnih predmetov četudi s a m o eno »nezadostno«, b r e z o z i r a n a t o , koliko ima »zadostnih«, »dobrih«, »prav dobrih« in »odličnih« redov.

Avstrijski šolski in učni red iz l. 1905, § 92, odst. 2., je v tem oziru širokogrudnejši, bolj pedagoški, ker enemu nezadostnemu redu ne pripisuje tolikšne pomembnosti za otrokov splošni napredek. Ta pravi: — zato se torej redu »nezadostno«, ki ga ima učenec v tem ali onem predmetu, naj ne pripisuje odločilni pomen. Predvsem se je treba ozirati na to, ali poseduje otrok potrebno duševno zrelost, da bo zamogel slediti pouku v višjem razredu ali oddelku v nastopnem šolskem letu in upoštevati otrokove razmere ter posebno njegovo starost.

Z novim zakonom o nar. šolah se je s § 63, odst. 5., zgoraj omenjena za osnovne šole prerigorozna naredba omilila, kar bo še omenjeno.

Z odlokom min. prosvete br. 5696/III. od 2. III. 1926 (Fink VI/22) so se pričeli tudi izkazi, ki so bili prej takse prosti, kolkovati.

IV. 5. dec. 1929 je izšel novi zakon o narodnih šolah, ki je zahteval s svojim § 63 tudi novo razporedbo redov: Za v e d e n j e : odlično (4), prav dobro (3), dobro (2), neprimerno (1); za n a p r e d e k : odlično (5), prav dobro (4), dobro (3), slabo (2), nezadostno (1). Odpadel je red iz pridnosti in zunanje oblike. Pozitivni redi so trije, negativna dva. Red »odlično«, ki je bil prej težko dosegljiv, se omili in pogosteje uporablja

(glej: Fink X/14; kr. ban. uprava IV, No. 9800 od 26. marca 1930). Pri prevodu v višji razred se upošteva — kakor že prej omenjeno — splošni (ukupni) učenčev napredek.

K temu zakonu so došla še razna pojasnila. Tako n. pr. odlok min. prosvete O. N. br. 25.344 od 4. junija 1930 (Fink X/79), ki zahteva vpisovanje redov iz predmetov z besedami in s številkami v oklepajih, red iz vedenja pa izključno z besedami.

Nadalje je omeniti odlok kr. ban. uprave drav. banov., IV, No. 17.893/4 od dne 1. okt. 1931, ki pravi, da se učenec, četudi ima le en red »slab«, ne sprejme v srednje šole.

Odlok min. prosvete O. N. br. 41.661 od 26. maja 1930 ne dovoljuje prestopa v višji razred, če ima učenec iz dveh predmetov nacionalne grupe ali enega predmeta nac. grupe in računstva »slabo«, z dodatno uredbo O. N. br. 91.819 od 10. XII. 1930, kjer dopolnjuje gornji odlok z navedbo o postopanju, ako bi kak učenec izrabljajl gornje olajšave.

V. Končno je izdala kr. ban. uprava IV, No. 6471 od 25. aprila 1931 naredbo, s katero se spreminjajo radi enotnosti redi iz vedenja v toliko, da se označi red »odlično« s številko 5, prav dobro s 4, dobro s 3, slabo z 2, ter s tem razveljavila prejšnji svoj odlok No. 5474—IV. od 24. I. 1930, kjer tolmači zakon o nar. šolah tako, da se označijo redi iz vedenja s 4, 3, 2 in 1.

Vsa ta kopica navedenih glavnih in še nenavedenih manj bistvenih naredb in odlokov glede ocenjevanj v osnovni šoli prestopa iz le-te v srednjo ali meščansko šolo itd. tekom komaj desetih let je bila večinoma brezsmotrena in je le zelo plitvo posegala v bistvo ocene, t. j. v njen vzgojni cilj. Vendar pa kaže vprav ta neustaljenost raznih odredb glede ocenjevanja hotenje po korenitejši reformi redovanja v duhu sodobnih načel splošne šolske reforme in je pričakovati, da bo pravilnik k zakonu o narodnih šolah tudi tu vsaj predvideval bolj vzgojno in psihološko postopanje.

Zanimivo bi bilo vedeti, kako ocenjujejo drugod in kako so ocenjevali tudi pri drugih narodih in državah v raznih dobah od postanka šolstva, kakšne izraze so uporabljali, kake vidne znake ocene itd. in kako so vzgojno vplivali ti razni načini ocen na učenca oz. človeka. Prav zabaven odlomek take zgodovine ocen nam podaja profesor g. Janko Mlakar v »Spominih«, ki jih je objavljajl »Mentor« v letniku 1931/32. Že kar začetkoma pove: »Ko sem bil v prvi, je bil najboljši red »ausgezeichnet« (odlično), pa so ga že naslednje leto odpravili, ker ga otroci ministrov in sekcijjskih načelnikov nikdar niso dosegli.« Takrat so bili redi v srednjih šolah to, kar je bila palica v ljudski šoli. Kako uničevalno pa se nasprotno glase oni odstavki iz Remarque-jeve knjige »Pot nazaj«, ki govore, kako zasmehujoče in omalovažujoče se izražajo mladci, ki so prišli iz ognja svetovne vojne zopet v šolske klopi, o redih, ki se jim zde višek budalosti.

To je zgodovina redov in njihovih učinkov ter dokazuje, da mora biti, kakor vse drugo, tudi ocenjevanje v duhu časa, ker je

sicer brez veljave in vzgojnega učinka, kakor so ničvredni zastareli stroji, ki ne morejo več tekmovati z modernimi.

Zato v državah, kjer je šolstvo sodobnejše, vedno bolj izpodrivajo gole številke, rede, in jih nadomestujejo, posebno pri spisih in drugod, z učinkovitejšimi opazkami, kakor: »Dobro opazuješ«, »Si me prav razveselil«. (Glej n. pr. tudi članek Olge Knez o zunanji organizaciji in notranji reformi šolstva na Dunaju v zadnji številki Slov. Učitelja iz l. 1931.)

Vrnimo se torej k danes še običajnemu ocenjevanju po novem zakonu! S tremi pozitivnimi in dvema negativnima redoma bi naj torej ocenili otrokovo znanje, in s štirimi izrazi njegovo vedenje!

S suhoparnimi številkami nam je torej nekako matematično formulirati in pravično oceniti otrokovo znanje, upoštevajoč njegovo telesno konstitucijo z vsemi nedostatkami in fazami njegovega razvoja od rojstva naprej, njegovo duševno strukturo z vsemi pozitivnimi in negativnimi pojavi, okolje, v katerem živi, z vsemi dobrimi in slabimi vplivi? Vse to in še mnogotere druge telesne in duševne pojave, ki vplivajo posredno ali neposredno na otrokovo znanje in vedenje, je torej vtisniti v pet števil, ki naj podajo o otroku jasno sliko njegove zmožnosti, njegovega dela in njegovih uspehov? Ako je že sploh težko z besedami opisati človekov značaj, in to odraslega človeka, ki je že v nekem oziru izoblikovan in izklesan in katerega karakter se more sklepati po njegovih dejanjih itd., je to že povsem nemogoče opisati v š t e v i l k a h in celo pri otroku, ki je še dobesedno v razvoju.

(»Ocenjevanje s številkami je iz psihološkega stališča sploh izključeno, ker nikdar ne bo uspelo objektivno ovrednotiti subjektivno zmožnost kakega človeka oz. uspehe njegovega dela.« H. Handl.)

Razne n. pr. leposlovne in sploh umetnostne kritike, razne modroslovne i. dr. diskusije nam jasno dokazujejo resničnost gornje trditve. Že boj za edino pravilno razlago svetovnega nazora je mnogoteran, kaj šele za prestiž raznih popolnoma nasprotujočih si svetovnih nazorov!

Koliko bolj torej, da znova poudarjamo, velja to za otroka o osnovnošolski dobi, ko so vse njegove sile šele v razvojnem štadiju, četudi imajo včasih neko zaključeno, dovršeno vrednoto kot tipični produkt samo otroka ali mladostnika. In vendar dajemo takemu otroku šestnajstkrat »Izkaze«, ki jih pišejo učitelji najrazličnejših tipov pod najvsakovrstnejšimi okoliščinami, kar še bolj vpliva na kaotičnost v redovanju, kar nam je n. pr. Döring v svoji knjigi »Psihologija učitelja« dokazal s praktičnimi primeri; s tem pa zgube redi še bolj na svoji smiselnosti, na svoji vrednosti in pravičnosti. Povrh tega prejme tak otrok, ko stopi iz šole, svojo »Odpustnico« ali celo »Odhodnico«, ki ga spremlja največ kot edini šolski dokument vse življenje. In kljub temu, da so tisti redi v spričevalih iz njegove razvojne otroške dobe za njega kot odraslega človeka pozneje čisto brez pomena in nimajo z njegovimi uspehi v pošolski dobi, z njegovimi poznejšimi deli in zmožnostmi, ki mu jih je razvilo prak-

lično življenje, prav nobene zveze, je marsikateremu tak kos kolkovanega ali s pečatom ubožstva zaznamovanega papirja zagrenjalo mnogo ur in zapiralo, če ne zaprlo, vrata na pot k uspehom.

Posebno velja to za red iz vedenja. Naj citiram tu Leopoldino Dunkler iz njene razprave o vrednosti in pomenu redovanja (Quelle 1928/615):

»Kaj pomeni vedenje? Narodu je to red iz npravstvenosti, sodba o otrokovi npravstveni kvaliteti. Ako išče učenec, ki ima v odpustnici slabši red iz vedenja, službo, si vsakdo predstavlja pod tem redom kak moralni prestop, tatvino, laž ali slično. Šola torej odpusti učenca uničenega za vse življenje, šola ravna bolj nečloveško ko svet, nego življenje. Nobenemu služabniku se ne smejo v njegovo spričevalo vpisati pripombe, ki bi žalile njegovo čast in celo zločincu se ne smejo več oponašati njegova dejanja, ko je prebil svojo kazen. Otrok pa, ki se je v mladostni nerazsodnosti pregrešil, mora vzeti slab red iz vedenja seboj v življenje; on rabi spričevalo na vsak korak in nima nikdar prilike, da s kesom in z odsluženo kaznijo poravna svoj pregrešek.«

(Dalje.)

Problem izvenšolskega dela.

Venceslav Winkler.

Šolska izobrazba dandanes že davno ni več tisti maksimum, ki ga mora doseči vsak povprečen človek, da izpolnjuje lahko svojo nalogo na tem svetu. Odkar so nove reformne smeri prenovile šole, se je ta slika še jasneje izobličila. Šola noče več podajati znanja, ampak tem bolj usposobiti človeka, da se bo samostojno, z lastno močjo pridobival znanje. Tisti minimum, kar ga sploh zgradi šola, je samo osnova za bodoče samozobraževalno oblikovanje. Vedno napredujoči brezobzirni tempo modernega časa je s svojim napredkom in s svojimi izrodki razmajal široke ljudske plasti, da so spoznale potrebo čim večje izobrazbe. Posebno močno je začutil to potrebo naš mali človek. Gospodarsko in duhovno nesamostojen, vedno hlapec močotcem in skupinam, ki so izkoriščale njegovo delovno silo in duhovno bedo, ni mogel nikoli vtisniti jasno in odločno svojega znaka v rastoče kulturno drevo. Kadar je človek v stiski, se spomni na Boga. Kadar preživlja gospodarsko krizo, se spomni na izobrazbo. Mirno lahko rečem, da so vedno se ponavljajoče gospodarske krize in zastoji v veliki meri podprli pripravljenost kmetskega ljudstva, da bi sodelovalo pri močnejšem razvoju izobrazbe. Isto je z delavskim slojem. Neenak boj poedinca s kapitalistom se je pokazal takoj za nesmiselnega, posebno odkar so človeška srca s pravico vred pomrla. Z močnim se more le močni bojevati. Delavska moč leži v množicah. Organizirane množice pa niso nastopile samo proti izkoriščanju, ampak so začele prenavljati tudi samega sebe. Organiziran mali človek, to pomeni danes skoraj toliko kot zmağa. Gotovo je, da so vsa ta stremjenja po izobrazbi le tesna posledica razočaranja, ki ga je doživel in ga še doživlja mali človek v vsakdanjem boju za kruh. Malokdo pravi danes, da

se zato izobrazuje, da bo boljši človek, večina se je zgnetla v rezko izjavo: »Zato več izobrazbe, da nam bo bolje na svetu.« Torej vidi v izobrazbi vse, najbolj pa mali človek, neko sredstvo do splošne sreče. Če je učitelj res del živega naroda, kakor trdijo vsi, če res čuti, raste in umira z njim, potem mu tudi to hrepenenje ne more biti tuje in ga je gotovo že davno zajelo, saj je preplavilo že vse ljudi. Smisla za izobrazbo in hrepenenja po njej niso prinesli kaki posebni misijonarji med ljudstvo, ampak je zraslo samo iz življenjskih potreb. Vprašanje, ali je izobrazba izven šole potrebna, danes sploh več ne obstoja. Drugo pa je, kdo naj to izobrazbo vodi. V mestih ne primanjkuje ljudi. V vseh ljudskih plasteh je dosti idealnih in močnih osebnosti, ki z ljubeznijo oblikujejo cele mase do potrebne višine. Drugače je na deželi. Do danes je ležalo vse na duhovniku in učitelju. Do danes, pravim, zakaj za bodoča leta ne verujem več. Sem in tja se že pojavljajo samostojni nastopi dozorevajočega ljudstva. Vendar za par let to na široko množico ne bo še vplivalo. Nekaj časa bosta ostala duhovnik in učitelj še varuha in voditelja izobrazbe. O dolžnosti, delu, uspehu in napakah duhovščine ne bom govoril. Omejil se bom na učitelje.

Vprašanje je, ali je izvenšolsko delo za učitelja potrebno, ali čuti kako odgovornost, kako dolžnost pred svojo vestjo in pred bodočnostjo?

Odgovoriti bi moral z velikim: da. Že zaradi doslednosti. Moderna delovna šola, ki je tako spojena z življenjem, zapelje in mora zapeljati človeka tudi v izvenšolsko delo po krajevnih razmerah. Šola ni več sveetišče, ki se zaklepa pred svetom, šola je delavnica sredi vasi. In zaradi bodočnosti, prijatelji moji! Veste, da stojimo na prelomu dveh svetov? Generacija, ki jo prav sedaj vzgajamo, bo prinesla nekaj čisto novega v svet. Ne vem, če vse to čutite. Prav lahko se opazi. Tisto novo je tako, da se ne da z eno besedo izraziti. Ne vem, odkod je prišlo, menda je prišla ura, kakor pride ura po razodetju, pa se je pokazalo. To je bodočnost, ki se je nekateri bojijo. Tudi velike knjige pišejo o njej in učene razprave. Zdi se mi, da držimo tisto bodočnost v rokah. »Staro je prešlo, postalo bo novo.« Mislím, da je bojazen nepotrebna. Ako je človeku res dana pravica za oblast in je učitelj res del svojega ljudstva, potem je odgovoren za svoje delo pred bodočnostjo. Duhovno in družabno življenje nista fabriški izdelek, da bi ju danes sprejel, jutri pa z zaničevanjem zavrgel. Doba raste iz dobe, ura iz ure in druga je lepša od druge. Smo odgovorni pred bodočnostjo, dolžnost vsakega, tudi najslabšega je, da priloži svoj kamen. Pasivna rezistenca radi skrbi, kaj se bo jutri zgodilo, je samo znak plašljivosti, strahu in oklevajočih dvoreznih mečev, ki iščejo izgovora. Ljudstvo je posebna njiva, setev se povrne stoterno. Učitelj, ki se zapre med štiri zidove, kadar preživlja narod krizo, zato, ker ga je strah kruha in dobre besede lačnih obrazov, je obupanec, ki bi moral bežati pred samim seboj. Sploh tega ni mogoče razumeti in povedati. Sploh si ne morem misliti učitelja, ki beži pred živimi ljudskimi gibanji med štiri stene.

Za slovenskega učitelja je to v letu devetnajst sto trideset drugem popolnoma nemogoče.

Popolnoma nemogoče!

Vprašanja: ali grem ali ne grem torej ni.

Pač pa vem za druga vprašanja, za tri druga vprašanja. To je razmerje med šolo in izvenšolskim delom, vprašanje koncentracije izvenšolskega dela in vprašanje vzgoje v izvenšolskem delu.

Najprej razmerje med šolo in izvenšolskim delom. Zmeraj bolj opazamo prizadevanja in sile, ki povzročajo, da se težišče našega dela premika v izvenšolski svet. Kakor da je svet nenadoma odkril v učitelju vse polno sil in zmožnosti, ki jih je prej zakrival in zatajeval. Res je, da pravičniki niso nikoli odrekli učitelju pravice, dolžnosti in zmožnosti ljudskega duhovnega voditelja, toda vsa priznanja so bila premalo glasna, da bi svet opozorila na veliko moč učiteljskega stanu. Posamezne skupine, ločene po svetovnih nazorih, tudi niso nikoli pravilno upoštevale učiteljevega dela, ker so smatrale ljudi, ki so mislili enako z njimi, vedno in povsod le za razširjevalce njihovih političnih idej, ne pa kot samostojne osebnosti, ki imajo posebno nalogo v našem svetu. To nepravilno vrednotenje in upoštevanje učitelja je izzvalo nujno dekadenco tovarštva med učiteljstvom samim, kajti ljudje niso vsi enaki. V nekaterih učiteljskih vrstah, posebno v starejših, je radi naveličanosti zaigranih bojov zrasla misel, naj se učitelju vrne samo šola. Iz nerazločnega valovanja in razburkanost zadnjih let pa je zmeraj huje prevladovala misel, da mora učitelj med ljudstvo. Učiteljevo delo med ljudstvom pomeni borbo. Umevno je, da plašni ljudje že pri najmanjši zapreki odnehajo. Zato bi bilo napačno soditi izvenšolsko delo po enem kraju in po enem človeku. Krajevne borbe, v katere nujno pride človek, ako stopi v izvenšolsko delo, odmevajo potem tudi v šoli sami. Rekel sem že, da je šola središče žive vasi. In ker otroke ne vzgajamo samo za abstraktne oblike duhovnega življenja, ampak jih pripravljamo tudi za javno življenje v vasi, je samo ob sebi umevno, da se morajo čim prej spoznati z vsemi oblikami javnega življenja. Torej gre učiteljevo izvenšolsko delo vzporedno z njegovim šolskim poukom, posebno na višji stopnji. Pravilno množino dela med šolskimi urami bo napolnil in dopolnil s pravilno množino izvenšolskega dela le, če bo z vso dušo zakoreninjen v kraju, kjer deluje. Učitelj-uradnik je za deželo nemogoč. V vsakem kraju so posebne razmere. Vsak kraj zahteva drugačnega človeka. Velike važnosti je torej pravilna razporeditev v izvenšolskem delu se odlikujočega učiteljstva po posameznih krajih.

Težišče našega dela se torej premika v izvenšolsko delo. Natančno sodbo o tem premikanju bodo mogle podati šele prihodnje generacije, ko bodo kolikor toliko že vidne posledice, bodisi v šoli sami, o kateri pravijo danes, da je preveč zanemarjena, bodisi med ljudstvom, o katerem spet soglasno pravijo vsi, da čaka našega dela. Dolžnost vsakega je torej, da najde pravilno razmerje med obema panogama dela.

Dvajset let je človek star, ko zapusti učiteljišče. Štiri leta, pet let teorije ne pomeni nič. So izjeme, ki že v dijaških letih spoznajo vso res-

nobo dela in stopijo v življenje resnično zreli, ne pa samo papirnato diplomirani, velika večina pa doživi v prvih letih strahovita notranja razočaranja. Baje bodo v prihodnjih letih uvedli za učiteljsčnike internate. Saj nimam nič proti taki vzgoji, vendar mislim, da je človek, ki se je res prebil skozi dijaška leta v pomanjkanju in bedi, na koncu veliko zrelejši kot tisti, ki je lažno priplaval do diplome. To učijo izkušnje. Mlademu učitelju, oziroma učiteljici je treba pustiti v prvih letih čas za pravičen razvoj. Prehod iz teorije v prakso ni tako lahka stvar kot bi kdo mislil. Pripravnik naj bo v resnici človek, ki se pripravlja za učitelja, ne pa človek, ki je postal nastavljenec najrazličnejših društev. Dve stvari, v katere lahko pride novinec, sta mi silno neprijetni. Prva je pijanstvo. Človek brez duševne moči lahko po prvih razočaranjih popolnoma obupa, ker ni toliko trden, da bi lahko v samoti ustvarjal, oziroma dozoreval. Pa gre iskat tolažbe v vino. Odtod pijanstvo mladih učiteljev. Druga stvar tudi ni dosti boljša. Mladega učitelja novinca povsod radi vprežejo v organizacijski aparat. Stvar je namreč taka, da naša vaška, oziroma trška inteligenca sicer prav rada vodi rodoljubna društva in podobne stvari, toda srce, ki naj daje vsemu gibanju žive sokove, je zmeraj učitelj. Potem je še to, da glava odnese slavo, srce, ki je pa skrito, pa niti prijazne besede ne. To je sistem našega ljudskega izobraževalnega dela, kakor si ga marsikdo zamišlja. Pa pustimo nepravilnost, gre samo za učitelja-novinca. Vprežen v organizacijski aparat, vsak dan preobložen z delom, mora v kratkem času shirati. Zakaj se naša javnost tako rada ponorčuje iz starinske dogmatičnosti našega učiteljstva? Zato, ker se že vsak novinec toliko ubije z izvenšolskim delom, da mu je v par letih popolnoma nemožne slediti utripom silovitega tempa kulture in civilizacije. Postane star, kakor se glasi ta zdravniška ugotovitev. Tudi to so žrtve. Mislim, da ima vsakdo med nami pravico do izpopolnitve svoje duševnosti, toda če bodo že novinci, ki niso niti napol zreli, padli z vso močjo v formalistični ustroj široko razpletenegega izvenšolskega dela, potem res ne bo naša splošna kulturna gladina preveč visoka. Mislim, da ni nihče med nami studiral za tajnika, režiserja, telovadca in tako dalje, kaj jaz vem, koliko prepotrebnih ustanov je, ampak, da smo se odločili za to življenje, ker smo hoteli biti učitelji. Novincev torej ne preobremeniti z nepotrebnim izvenšolskim delom, da bodo lahko vsaj nekoliko spoznali šolo in njen ustroj, da ne bodo nekega dne stali začudeni pred vprašanjem, kaj je prav za prav važnejše, šolsko ali izvenšolsko delo!

Naravni poklic vsakega izmed nas je šolsko delo. Nanj smo mislili v mladih letih, zanj smo se pripravljali. Prvo mora biti še vedno šola. To je danes nekaterim ljudem težko dopovedati. Mislim, da ne povem nobene posebnosti, če rečem, da šola še vedno ni svobodna vseh vplivov, ki bi vsekakor morali odpasti. Naj žalosti ali veseli koga to, meni je vseeno: resnica je, da se v nekaterih krajih denarni in položajni mogotci zmeraj huje prizadevajo, da bi prav za prav oni odločevali, kaj naj se ljudi uči. Saj stvar razumem. Okosteneli ljudje se zmeraj boje, da se ne

bi široke plasti zbudile. Hudo pa je pri tem, da precej učiteljev in učiteljic sledi interesom krajevnih Kantorjev in mesto, da bi pri svojem izvenšolskem delu res budili in gradili novo življenje in dvigali zavest malega človeka, skrbijo samo za zabavo vaške in trške napol inteligence. Posebno vprašanje je, če spada prirejanje plesov in veselic pod katerokoli firmo tudi med učiteljevo izvenšolsko delo. Še ena stran je pri razmerju med šolo in izvenšolskim delom. Izvenšolsko delo pokaže običajno pri manjšem trudu v krajšem času več uspeha kot nevidno, tiho delo v razredu. Vprašanje pa je, katero delo je več vredno. Nikakor nočem kritizirati tovarišev in tovarišic, povedati pa moram, da je vendarle tudi precej ljudi med nami, ki jim notranje šolsko delo kratko povedano precej smrdi, ki pa z vsem veseljem delajo izven šole. O vzrokih takega nepravilnega počenjanja bom govoril pozneje. Za zdaj tole: Prvenstveno učiteljevo polje je predvsem šola. Iz nje gre pot v izvenšolsko delo, ne pa narobe. Izvenšolsko delo mora torej organsko rasti iz šolskega. Torej ne bo učitelj takoj, ko bo prišel v kak kraj, zbobnal ljudi skupaj in ustanovil ne vem kakšna društva, ampak bo najprej uredil šolsko delo, prenovil šolo, da bo pripravljena za izvenšolsko delo in potem šele potom otrok začel pripravljati cesto. Drugače pa je seveda v kraju, kjer so učitelji z izvenšolskim delovanjem že dolgo nepretrgana veriga. Pri postopnem naraščanju izvenšolskega dela bo učitelj kmalu uvidel do katere meje lahko gre, da ne bo trpela njegova najosnovnejša dolžnost: priprava mladih duš za nasledstvo kulture in samostojno udejstvovanje v kulturi. Torej prvo je in mora ostati šola.

Še na eno stran moram opozoriti pri izvenšolskem delu. Popolnoma zgrešene so zahteve vse mogočih današnjih društev, naj se zlasti mlajše učiteljstvo udejstvuje v njih. Z druge strani pa slišimo pritožbe, da se ravno mlajše učiteljstvo preveč odteguje izvenšolskem delu. Po tem, kar sem jaz doživel, lahko z največjim odobravanjem pohvalim tako delo.

Le pomislite!

Drugo, kar neprijetno vpliva, je zahteva po univerzalnosti. Učitelji naj bo vse. To stran je občutno razgalilo razburjenje pred letom dni, ko se je jasno pokazalo, kakšne so tako zvane »ljudske in narodne« zahteve, ki jih pa nikoli ne izraža ljudstvo samo, ampak samo nekateri močotci, ki jim je šola samo kupčija, pri kateri mislijo odnesti dober del dobička. Pri nekaterih kritikih učiteljskega dela se je jasno videla osebna užaljenost, ker se učiteljstvo ne ravna po njihovih željah, in pa precej razvit čut za demagogijo. Niti Bog ne more vsem ustreči, kaj šele ubogi slovenski učitelj. Saj bi o tem niti govoril ne, toda dogaja se, da izvenšolske sile, ki imajo trenutno precej besede, tirajo učiteljsko paro do smešnih slučajev. Vsakdo tja, za kar je sposoben, za kar ima veselje. Star človek vendar ne bo šel telovaditi in tisti, ki se popolnoma nič ne razume na petje, dasi so to izjeme, toda naj bodo za primer, tisti tudi ne bo šel za pevovodjo. Pri krajevni smeri izvenšolskega dela je pa danes tako, da ne vpliva toliko učiteljeva osebnost, tudi ljudska želja še ne, ampak se

mora vsaj v začetku vse ravnati po tkzv. odločajočih faktorjih. Ponekod naleti n. pr. učitelj na strašanske ovire pri ustanovitvi kake zadruge, medtem ko se mu za prosvetno delo puščajo proste roke in ga pri tem še vsi podpirajo. Za svojo osebo vem, da bi se ravno v tisto zagrizel, kar ima največ ovir, zakaj, če ima zadržni pokret dosti nasprotnikov, je gotovo zelo potreben. Drugod je spet drugače. Gospodarsko delo je prosto, naleti človek pa na ovire pri prosvetnem gibanju. Odločiti se moramo torej za tisto panogo dela, o kateri vsi vemo, da je najbolj potrebna. Potrebnost se itak hitro dožene, zlasti na deželi. Pa pride še drugo. Sicer je gotovo, da je učitelju danes mogoče, da se kolikor toliko orientira v vseh panogah izvenšolskega dela, nikdar pa ne bo vse panoge gojil z enako vnemo. V nekaterih bo postal skoraj strokovnjak. Te bo potem gojil z vso močjo. Mislim, da je več vreden učitelj, ki vsaj v eni panogi prenove svoj okoliš do dna, kot tak učitelj, ki v vseh stvareh govori, a je pri vseh površen. Ljudska želja je pa vsekakor, da je tisto delo, ki se ga učitelj z največjo ljubeznijo oklene, kak del gospodarskega življenja. To je tudi razumljivo. Ljudje vidijo radi tudi realne uspehe učiteljevega dela, ki jih je najlaže pokazati v gospodarstvu. Dve strani, ki ju že dolgo držijo učitelji v rokah, sta pevski zbor in sadjarstvo. S tema dvema panogama pridemo našemu človeku najlaže do srca. Obenem sta ti dve panogi tako tesno spojeni s šolskim delom, da se prav za prav ne razloči, kdaj človekovo delo stopi iz šole na široka ljudska tla.

Težko je vzdržati težišče dela v šoli, če se s tako gorečnostjo zaletimo v tako zvano ljudsko prosvetljevanje, kakor zdaj naenkrat zahteva vsa javnost. Učitelj se mora zavedati, da raste vse njegovo delo iz šole in da ga mora usmerjati po resnični ljudski potrebi, ne pa po želji posameznih skupin ali oseb. Le na ta način bo lahko vzdržal ravnotežje med šolskim in izvenšolskim delom. Kdor je kdaj gojil izvenšolsko delo, dobro ve, da je tudi tako delo utrudljivo, naporno, čeprav rodi malo več vidnejših uspehov in prinaša s seboj tudi zabavo.

Drugo vprašanje je problem koncentracije izvenšolskega dela.

Ali je popolna koncentracija sploh mogoča.

Duhovne sile podeželja so hudo različne. Odveč bi bilo misliti, da je že prenehala v ljudstvu stara miselnost. Tega tudi nihče t a k o j ne pričakuje. Eno pa je, naj se svet kolikor hoče obrača in reformira, ločitev po svetovnem nazoru ostane najbolj trajna. Svetovni nazor je del žive osebnosti. Vsako delo v javnosti, ki ni izrazito gospodarskega značaja, pa včasih še tisto, lahko presojamo po človekovem svetovnem nazoru in njegovem gledanju na svet. Mahničovo dosledno ločitev dveh duhov je dopolnilo še moderno gibanje, ki je s svojimi idejami že precej prebredlo podeželje. Vsaka izmed duhovnih sil, ki pridejo tu v poštev, gradi na svoji ideologiji. Vsaka veruje v zmagó, zato noče nobena popustiti. Slabotnejše sile se skrivajo pod krinko tako zvane strpnosti, močnejše zavedno in mirno utrjujejo svoje pristaše. Mislim, da ni nikogar med nami, ki bi verjel veselim novicam, da je povsod na deželi sama tišina.

Že zaradi teh duhovnih sil, slonečih na posameznih svetovnih nazorih, je popolna koncentracija izvenšolskega dela nemogoča. Nihče ne more zahtevati od učitelja, da bi tudi v svojem izvenšolskem delu učil, kar se ne sklada z njegovim svetovnim nazorom. Tako prisiljeno delo bi že v osnovi zgrešilo svoj cilj in bi moralo propasti, preden bi začelo živeti. Vsako kulturno gibanje sloni na temeljih, ki so za soudeležence gibanja nepremakljivi. Iz osrčja teh kulturnih gibanj raste tudi običajno ideološko nasprotstvo med učiteljem in ljudstvom, ki vodi včasih v pretresljive spopade.

Ljudstvo se čuti še zmeraj suvereno in zmeraj bolj suvereno. V njem leže dragoceni zakladi neslutene vrednosti. Tujec jih pa ne more odkopati. Naša največja napaka pri začetku izvenšolskega dela je ta, da se približamo ljudem kot učitelji, ki vse vemo in bomo menda svet odrešili. Učenjaško teatralno pozo naši ljudje strašno sovražijo. Napačno ravna tisti, ki se bliža ljudstvu, kakor bi mu šele on prinesel vse lepote in dobrote tega sveta. Ljudstvo ima v sebi toliko življenjske filozofije in kritičnosti, da niti župnikove nedeljske pridige ne sprejme več dobesedno, ampak izlušči po splošnem pretresanju iz nje najboljše. Trditev, da ljudje radi neke nazadnjaške miselnosti tako spoštujejo duhovnika, nikakor ne drži. Tudi višina spoštovanja in ljubezni do duhovnika se odloča po duhovnikovi osebnosti in delavnosti.

Ljudstvo pa tudi čuti, da je ono težišče življenja. Kmetška samozavest ni napuh, vsaj običajno ne, ampak težko pridobljeno spoznanje, da vsak človek nekaj velja.

Odveč bi bilo govoriti o kaki reformi izvenšolskega dela, kar se tiče osnovnih temeljev gibanja. Reformiramo samo oblike izvenšolskega dela. Zadnje čase se večkrat slišijo razne lepe besede o duhovnem prepородu našega podeželja. Seveda vse apelira na učiteljstvo. Bog razumi, kaj bo s takim duhovnim prepородom. Nekaj ljudi bi rado živelo od nje.

Ni vse v redu na deželi. Marsikaj je vredno graje, ostre graje, marsikaj pa tudi odobravanja. Vse prav, koncentracija izvenšolskega delovanja, vsaj prosvetnega, je skoraj popolnoma neizvedljiva, ker ji nasprotuje svetovni nazor vsakega posameznika, ki prosvetno delo vodi in vsakega posameznika, ki je le pasivni udeleženec.

Pa bi rekel kdo: Nekaj je vendarle mogočega. Vsaj gospodarsko gibanje, vsaj tukaj je mogoče delati po enotnih direktivah.

Pri gospodarstvu se nasprotstvo svetovnih nazorov nekoliko ublaži in običajno je ta stran učiteljevega udejstvovanja tista, ki pritegne največ ljudi. Učiteljevo sodelovanje pri kapitalističnih podjetjih je nemogoče, za večje gospodarstvo so mu odprte samo zadrúge, ki so last množice, ne pa posameznika. Tudi pri zadrúgah je mogoče, da prevladujejo interesi vplivnejše osebe, toda to se zgodi malokdaj, da lahko govorimo o tem kot o izjemi. Vendar tako čisto tudi gospodarstvo ni, da bi lahko govoril o iskrenem sodelovanju najrazličnejših ljudi.

Kjer ni učitelju mogoče poseči naravnost v gospodarstvo, ima še težjo nalogo, vzgojevati naraščaj za pravilno gospodarstvo. Tu je mogoča koncentracija in je celo potrebna. Pri pouku, ki je načinovno in vsestransko organično dopolnilo običajne šole, so vsekakor potrebne enotne smernice.

Skoraj vse izobraževalno gibanje na deželi napolnjujejo različne duhovne sile, ki se hočejo vsaka po svoje izkazati. Gre za bodočnost. Medsebojna strpnost je potrebna, napačno bi pa bilo, če bi bila strpnost samo pretveza za porast nepriljubljene ideje. Za primer naj navedem n. pr. samo to, da je nemožne, da bi pijanec propagiral treznost ali pa da bi prepričan ateist skušal vcepljati ljudem večnostne ideale.

Mlad učitelj je večkrat tujec sredi lastnega naroda. Delež pri tej odmaknjenosti od domačije ima predvsem napačna vzgoja. Naša vzgoja je meščanska. Sredi ljudi smo, ki nam niso prav nič enaki. Naučili so nas v šolah vseh mogočih stvari, celo olike, o lastnostih in življenju našega ljudstva nam ni nihče pravil. Življenje Bušmanov in Hotentotov nam je bilo strašno važno, življenje slovenskega malega človeka pa do groze tuje. V knjigah ni bilo ničesar napisanega, po resnici ni hotel nihče učiti. Resnica je namreč dinamit in lahko razžene svet. Potem ni nič čudnega, če pride mlad človek na deželo, naj si bo že tak ali tak kraj, in se smatra za državnega uradnika. Res je, da ima učitelj precej slabih lastnosti vsakega uradnika, res je pa tudi, da je že precej spoznal, da je ljudstvo prokleta pametno in je zato že marsikje stopil s ceste v blato med ljudi, stresel s čevljev meščanski prah in začel popolnoma z nova. Meščansko življenje z vsem izobraževalnim delom in z vsemi izrodki nepravilnega življenja bo samo spačilo in razmajalo ravnotežje na deželi. Preporod podeželja nikakor ne more priti iz mesta z mestno miselnostjo in starikavo filozofijo umirajočega sveta. Če se hoče učitelj ljudem zameriti in pred njimi osmešiti, naj začne izobraževalno delo po načinu meščanskega hejslovanstva in bo takoj videl uspeh. Razprave, ki hočejo dokazati, da naše ljudstvo ni še zrelo za javno življenje in sploh za udeleževanje na vseh poljih, preide ljudstvo z ironičnim nasmeškom. Naše ljudstvo je zrelo, je že zrelo, tako zrelo, da je že marsikoga bolela glava od te zrelosti.

Vsakdo med nami ima dva obraza. Notranji je važnejši od zunanjšega. O slovenskem učitelju so svoje dni govorili, da ima en sam, čudno razvlečen obraz brez trdnega izraza, obraz, ki se mu prilega vsako vreme in vsaka obleka, obraz, zategnjen malo v dolgočasje, malo v slovesno navdušenje, čisto slovenski obraz, kakor ga imajo pač hlapci. Danes se je ta obraz že precej zaostрил, skoraj bi rekel, da je že dobil drugo podobo. Popolnoma se pa še ni ustalil, preveč se je že navadil na huda vremena in mu je vseeno, kakšni vetrovi gredo čez svet.

Ta roditeljeva odsotnost, ki pa ni več tako očitna, kakor je bila včasih, odmika posamezne ljudi od ceste in uspava v idilo. Ljudje v idilah

so zmeraj mirni in zadovoljni, današnji izobraževalni proces pa zahteva poleg vztrajnosti, požrtvovalnosti in nesebičnosti tudi še dober del revolucijonarnosti, ki se je pa naši ljudje tako boje. Bog ne daj, da bi sam po svoje kaj naredil! Vse svetnike pokliče na pomoč, da ni mogoče. Najprej to, da teža in teža sploh še ni nikjer naredil, da je neumnost, da se ne izplača, da se sploh ne bo posrečilo.

Da se sploh ne bo posrečilo!

Malodušja imamo toliko, da bi lahko ceste tlakovali z njim in bi ga še lahko prodajali.

Poleg pomanjkanja ostrejših lastnosti, ki napravijo človeka odločnega in drznega, je naš greh tudi zmeraj hujša oddaljenost od pojavov v sodobni družbi. Posebno velja to za katoliško učiteljstvo. Rekel sem že, da smo na prelomu svetov. Ideologija liberalnega meščanstva, ki se je razrasla v močno kapitalistično trdnjavo, je začela umirati in ni zmožna, da bi odkrila ali rešila najenostavnejše probleme duhovnega sveta. Zadnji izrastki nečloveškega gospodarskega sistema so sicer še silno močni, še toliko trdni, da jih bodo komaj zanamci odpravili, toda nov duhovni položaj, ki se zmeraj javlja precej pred materielnim, je že precej viden. Nacionalizem je dosegel višek, više ni mogoče iti. Začenja se doba socialnega veka. Dve močni sili ga bosta oblikovali: vera in nevera. Tragična usoda slovanstva je, da se je ravno na njegovem telesu srečala sila dveh neupogljivih kresov, da sta se ravno pri njem srečali ideji božjega in zemeljskega kraljestva. O tej veliki bodočnosti, ko se bo reševal svet, ko bo spet vprašanje njegovega obstoja v naših rokah, o teh problemih slovenski učitelj, zlasti katoliški, premalo govori.

Ljudje so zmeraj hujši. Težka kriza, razburkanost gospodarstva, nestalnost meja, vse je mora, ki tlači preprostega človeka. K vsemu temu pride še ginevajoča vera v Boga. Za primer sledeče. Pred dobrim tednom sem govoril s fantičem, s šestnajstletnim fantom, ki je pribežal čez mejo. Veliko je trpel, to je gotovo, toda bil je še otrok. Toda, ko sem ga tolažil, da bo Bog pomagal, je ostro odgovoril: Bog je samo za tistega, ki ima moč. Boga ni. Če bi bil, bi že davno pomagal.

Mislím, da ima katoliški učitelj poleg običajnega izvenšolskega dela še posebne naloge. Če bi moral zaradi preljubega miru umreti Bog v nas, potem pač rajši sprejmemo odkrit, neizprosen boj.

Torej, kaj je s koncentracijo učiteljevega izvenšolskega dela?

Enotno prosvetno delo po narekovanih smernicah ali pa delo, ki bi se ne oziralo na osnovni temelj vsakega posameznega človeka, je nemogoče. Duhovno življenje se ne da stisniti v vsako formulo. Ljudstvo je že samostojno, nerado prelamlja tradicije, na največje zapreke pa naleti, kdor hoče popravljati njegov svetovni nazor. Pri izvenšolskem delu, kolikor sloni na duhovnem delu življenja, je koncentracija, ne ozirajoča se na različne nasprotujoče si sile, skoraj nemogoča. Možno je pa samo dajanje upravnih in tehničnih smernic. Drugače je z izvenšolskim gospodarskim

delom, v kolikor ni podvrženo neposrednim vplivom duševnega življenja. Tukaj je mogoča koncentracija in je včasih celo potrebna.

Za oblikovanje ljudstva v luči posebnega svetovnega nazora, ki se mu mora pustiti svoboda udejstvovanja, je pa vsak oblikovavec odgovoren pred vestjo in pred Bogom, da bo pravilno izpolnil nalogo, ki je zanj ustvarjen.

Tretje vprašanje je vprašanje vzgoje v izvenšolskem delu.

Spet se tu ne mislim posplošiti. Gospodarsko življenje je tekoče delo, ki navadno samo skrbi za naraščaj, katerega je treba učitelju kvečjemu prav malo oblikovati.

Drugače je pa s prosvetnim gibanjem. Pri nas je tak običaj, da je učitelj večni hlapec posameznih društev. Od dneva do dneva opravlja isto delo, ki bi ga že davno lahko zmožel kdo drugi. To je posledica pomanjkanja vzgoje. Učitelj naj tudi v izvenšolskem delu odpravi tip šole učilnice in jo nadomesti s samostojnim udejstvovanjem. Učiteljev dominantni položaj med ljudstvom ne bo prav nič trpel, če bo počasi prepuščal delo za delom inteligentnejšim močem iz vrst preprostega malega človeka, se tako oproščal počasi poslovnega vodstva in se omejil le na ideološko in duhovno vodstvo. Seveda je treba ljudi počasi za to pripraviti, vzgojiti.

Funkcijski posli kakega društva, pri katerem se ne more izrazito razmahniti učiteljeva osebnost, so po mojem imenu nepotrebni za učitelja, ki ima že itak dovolj opravka z aparatom v šoli. Učitelj naj pri društvih vedno zavzema le take strani, kjer je res možno pokazati svojo moč. — — —

Toliko o problemu, ki nas vedno bolj zajema z vso močjo.

Učiteljevo izvenšolsko delo naj bo organično zvezano s šolo, naj izhaja iz šole. Pravilno razmerje med šolskim in izvenšolskim delom bo vsakemu posamezniku narekovala vest, da ne bo pozabil na osnovo vsega, da je šolsko delo prvo. Vsakdo more praviloma delovati le v tisti vrsti izvenšolskega dela, za katero je zmožen, toda izvenšolsko delo ga obenem ne sme ovirati pri osebnem duševnem razvoju. Koncentracija duhovnega dela izvenšolskega dela je nemožna, ker sloni duhovno gledanje na svet na posameznih svetovnih nazorih. Priporoča se pa koncentracija gospodarskega dela. Učitelj pa mora paziti, da ne bo večno hlapec posameznih organizacij, vzgojiti mora generacijo, ki lahko prevzame za njim poslovno delo, da se sam posveti samo duhovnemu vodstvu in skrbi za boljšo šolo, za katero je v prvi vrsti poklican.

Umevno je, da tudi najidealnejša rešitev izvenšolskega dela ne bo vseh zadovoljila. Ko pa bodo iz učiteljskih vrst izginili zadnji cagavci in cincarji, se tudi nepoklicani Steblovniki ne bodo več oglašali. Kritikov je zmeraj dosti, kritikastrov še več. Radi njih se nam ni treba prav nič vznemirjati, če verujemo vase in v svojo moč.

»Nikarte, prijatelj! Ta burka je stara tisoč let!« je rekel Cankar.

Torej korajžo, prijatelj!

Izobrazba naroda

Rad bi si razširil gnezdo.

Ivan Hribski.

Kaj bi tajili! Ko doživimo moški dva zaželena in težko pričakovana dogodka: sklenitev sv. zakona in rojstvo prvega otroka, tedaj se zamislimo tudi v svoje gnotne in družabne razmere; zaskrbi nas bodočnost družinice, družine. In kakor vsakdo, ima tudi učitelj naravne pravice in moralno dolžnost, skrbeti zaboljšanje svojega gmotnega in družabnega položaja. Dobijo pa se še ljudje, ki temu učiteljevemu stremljenju nasprotujejo in mu stavijo, če le morejo, na široko razpredene ovire na pot. Nekateri delajo to iz hudobije, drugi iz lastnih egoističnih nagonov, tretji iz nevednosti. Pokojni pisatelj Ivan Cankar je nekje krstil take ljudi za — kanalje. Dobimo jih v vseh stanovih; celo inteligenca ni brez njih. Sicer je to žalostno, vendar dejstvo je. Toda k stvari!

Zavedajoč se svojih naravnih pravic in moralnih dolžnosti, sem razmišljal, kako bi si olajšal prenaporno šolsko in izvenšolsko delo, kako bi si ustvaril boljši gmotni in družabni položaj, rodila se mi je misel: Razširimo šolo v dvo-razrednico. S tem bi mi odpadla polovica šolskega in vsaj en del tudi izvenšolskega dela. Uspehi v šoli bi se podvojili. Za družino premajhno stanovanje bi se ob tej priliki lahko povečalo. Na ta način bi tudi najlažje postal nadučitelj z zvišano opravilno doklado. Kaj ne, pregrešne misli! Bog mi jih odpusti! Ljudje mi jih tedaj niso.

Spravil sem se na delo. Zadevo sem sprožil v krajevnem šolskem svetu. Prav za prav jo le obudil, ker je bilo razširjenje šole sklenjeno že pred več leti, pa je bilo zaspalo. Prva posledica? Predstojnik krajevnega šolskega sveta se je odpovedal. Predsedstvo je tako prešlo v moje roke. To mi je bilo, odkrito rečeno, všeč, ker sem sebi več zaupal v tem pogledu kot drugim. Kot predsednik sem se čutil tudi bolj svobodnega in vplivnejšega v započetem prizadevanju. Večino sem dobil na svojo stran. Sklenili smo: staro šolsko polopje dvignemo za eno nadstropje. V zgornjih prostorih napravimo dve stanovanji, v spodnjih bosta razreda. Tedaj pa so se oglasili še Rovtarji in Krvavci. Oboji so že imeli krajevna šolska sveta z že določenima šolskima okolišema, niso pa imeli še šolskih poslopij ne učnih oseb. Odločujoči moške jim niso ugovarjali, uvidevši resnično potrebo. Sklenili so, naj se zidata še v teh dveh krajih šoli. Vse naše sklepe je odobrila šolska oblast. Nadzidek za že obstoječo šolo je bil kaj kmalu po razpisu oddan podjetniku. Ker pa stoji šolsko poslopje na strmem gričku, ni hotel noben podjetnik prevzeti nadzidave za proračunjeno vsoto. Oddati smo jo morali za 3000 K dražje, tako da bi bila nadzidava stala nekaj nad 20.000 K. Toliko pa so tedaj stale popolnoma nove zgradbe dvorazrednih šol. To je rodilo misel: Zidajmo v dolini, kamor bodo imeli otroci lažji dohod, nova zgradba ne bo dražja in imeli bomo vrhu tega dve poslopiji. To sem si jaz že prej želel, toda bil sem naletel na ovire in nasprotovanja. Sedaj šele, ko je bil nadzidek že oddan, se jim je zjasnilo. Na moje začudenje sta prišla k meni župan in še en vaški prvak s prošnjo, naj pokrenem akcijo za šolo v dolini. Župan mi je bil celo obljubil, da bo dal svet za šolo in šolski vrt zastonj. To me je napotilo k tedanjemu deželnemu šol. svetu po svete. Tam so mi rekli, da nimajo ničesar proti temu. Oddajo nadzidave so kratkomalo razveljavili in razpisali nov komisijski ogled za 30. maj leta 1905. Bil je to lep spomladanski dan, poln upov in nad. Vstal sem zgodaj in nestrpno čakal prihoda komisijskih članov. Na vse štiri nebesne strani sem se oziral s hriba, kje bi zagledal tega ali onega občinskega odbornika, prihajajočega na komisijski ogled. In glej čudo!

Niso prihajali posamezni, kakor sicer ob delavnih dneh. Presenečen sem opazil, da se vijejo po rebrih in klancih kar cele skupine, pomešane celo z ženskami, kakor bi imeli žegnanje pri fari. Saj je danes navaden delavnik, kam neki gredo, sem razmišljal. Situacija pa mi je postala kmalu jasna. Že oddaleč sem jim bral z obrazov kljubovanje in zlovoljnost. Umaknil sem se jim v šolo. Iz šole sem prežal po njenih prijateljih. Ni jih bilo. Balj in ogibali so se nahujskane in razdražene množice. Prilezli so na dan šele tedaj, ko so bili prišli tudi predstavniki oblasti, med katerimi pa ni bilo okrajnega glavarja, Nemca po rodu. Ta je brzojavil, naj izvedemo komisijski ogled sami. Po mojem ga ni bilo radi teža, ker sem se v borbi za šolo bolj opiral na deželni šolski svet, kakor pa nanj. Zdaj vem, da ni ne taktno ne dobro, prezirati svojih neposrednih predstojnikov, četudi morda nimajo odločujoče moči. Preziranje boli.

Ko se je bila zbrana komisija pripravila na poslovanje, tedaj je stopila tudi zbrana množica v akcijo. Iz množice se je začul rezek glas: Koruze, koruze nam dajte, šolo že imamo in za kogar naša šola ni, naj gre! Škrici nam ne bodo prodajali gruntov in bajt! Kje je učitelj?! Ven z njim! Bločan nas ne bo drl! Ti prok.... pritepenec, cigán, spodbrecanec! Gnezdo bi si rad razširil, se udomil, da bi mu na stara leta še penzijon plačevali! Kje pa je drugi hud...? Kje Birtek (predsednik kraj. šol. sveta z Rovt), da mu pokažemo, kako bo zidal šolo! Kje krvavski Bečnik (predsednik kraj. šol. sveta iz Krvave peči), da mu zmehčamo kosti. Itd., itd. Kot bi jim hiše gorele, tako so rjuli in besneli. Predsednika za okoliški šoli sta jim k sreči ušla, jaz pa sem se držal v varstvu komisije. Ta si ni mogla niti ogledati za šolo obljubljenega sveta, ker si ga župan ni upal niti pokazati, boječ se ljudi. Vino in žganje jim je pa le pridno točil.

Ko je bil zapisnik o dogodkih gotov (sestavili smo ga v zaprti sobi), mi pravi nadzornik, boječ se zame, naj grem za njim skozi razgrajajočo množico. Meni pa se je zdelo bolje, če grem jaz pred njim in on za mano. Tako bi me ne mogel vsaj nihče popasti od zadaj. Kritje je vedno dobro. Nadzornik, mož velike postave, je bil naravnost izborno kritje in je tudi sicer vzbujal respekt. Srečno smo se prerili skozi besnečo množico; obljubljenih klofut in brc ni bilo. Odločen pogum preseneti celo množico. Po kosilu sem se vračal k pouku v šolo. Prišedši mimo županove hiše, ki je hkratu gostilna, me je opazila od vina razgreta skupina, zato je pridrla iz hiše in vpila za menoj po klancu, da so moji mali, ki so tedaj šli v šolo, začudeno gledali, kaj neki pomeni vse to. To pa, da so me opsovali vpricho otrok, mi je šlo tako k srcu, da nekaj minut niti poučevati nisem mogel. Ni mi šlo v glavo, kako je mogoče tako izredno čudno plačilo za ves moj šolski in izvenšolski trud. Še na dan pred komisijskim ogledom mi je rekel v obraz Vrbar iz Sela: Učitelja, ki bi se toliko trudil za nas, nismo še imeli. Takoj drugi dan po tej oceni pa že tak debacle! Res, čudovita je psiha množice, vsekakor vredna študija, kateremu mi učitelji posvečamo veliko premalo pažnje, dasi je za nas, ki imamo dan za dnem množice otrok pred seboj, tako potreben, kot psihološki študij posameznega otroka, če ne še bolj. Kako velik vpliv ima na človeka prisotnost drugih ljudi, bi lahko naštel nebroj zgledov in življenjskih dogodkov. Srečaš človeka samega, te lepo pozdravi, a isti človek ne sname klobuka z glave, če ga srečaš v večji družbi. Zazvoni poldne, če si sam, snameš klobuk z glave, si v družbi, ga obdržiš bržkone na glavi, itd., itd. To le mimogrede, zato da vidimo, kakšen vpliv ima družba na odrasle, kaj šele na mladino!

Priznam, da so me bili nepričakovani nastopi množice zelo potrli, vendar strli pa le še ne. Koder sonce teče, povsod se kruh peče, sem si mislil in se še isti dan odpeljal za nadzornikom, da bi me takoj premestil, bodisi kamorkoli že.

Ustreči pa mi ni mogel, ker sem bil že stalno nameščen. Po izjavi nekega tedanjega pravnega šol. referenta, je bilo težje prestaviti zadnjega hribovskega

učitelja, kot prvega dvornega svetnika na Dunaju. — Moral sem čakati na prvi razpis učiteljskih služb. Ko je bil kmalu za tem razpis objavljen, sem zaprosil za razpisano nadučiteljsko službo na B., v lepem kraju naše mile Dolenjske, in jo tudi dobil. Tega dejstva sem bil izredno vesel, zlasti zato, ker so tam že imeli novo šolsko zgradbo. Ponovna borba zanj me namreč ni mikala več. Historia docet. Imenovanje za nadučitelja mi je vrnilo v srce nov pogum, v dušo novo moč. Že sem zopet videl v duhu pred seboj nove cilje za šolsko in izvenšolsko delo. Zravnane glave sem hodil mimo potuhnjeno povešenih glav zapeljanih in nahujskanih rovačev. Do solz ganila sta me bila le še dva nepozabna dogodka: prvič slovo od ljube mi šolske mladine, drugič slovo od dragih mi sorodnikov in še zvestih prijateljev. Od šolske mladine sem se poslavljajal zadnji dan šolskega leta. V ta namen sem bil, drugič v življenju, skoval nekaj slabih verzov, ki pa so mladino tako ganili, da je jokala tudi po poti iz šole domov. Ta jok je slišal tudi glavni inspirator nastalega rebeljona in še celo njega je bilo prijelo in ganilo nedolžno otroško žalovanje. To sem sodil po njegovem vedenju, ki je bilo odslej dobrohotnejše proti meni. Po daljšem razmišljanju sem bil prišel do spoznanja, da mojemu prizadevanju ni nasprotoval toliko iz stvarnih razlogov, kolikor iz ljubosumja. Bržkone se je bal, da bi moj rastoči ugled preveč ne zasenčil njegovega. Mnogokrat taka, četudi neumna ljubosumja, rode osebna in celo načelna nasprotstva, ker mnogi ne znajo ločiti, kaj je osebno, kaj načelno naziranje. Je to sicer človeško, možato pa seveda ni. Škoda, da je v naših vrstah mnogo takih pojavov!

Slovo od sorodnikov me je posebno žgalo radi žene in dveh otročičkov v starosti od 1 do 3 let. Žena, domačinka, ki je v kraju preživela svoja otroška in dekliska leta, se mi je smilila v srce. Z mojo premestitvijo in selitvijo je prvič v življenju odhajala v svet, zapuščajoča ljubljene starše, brata in sestre, sorodnike in prijateljice. Odtrgavala se je kri od krvi, pretrgavale so se srčne niti, zato so se nam krčila srca. Ko sta zaplakala še otroka, oklepajoča se jokajoče matere, tedaj ni bilo med nami suhega očesa. In česar sem si najmanj želel v tem žalostnem trenutku, prišlo je mimo nekaj mojih nasprotnikov. Beseda jim ni mogla iz grla. Molče so stopili k meni in ženi ter nama podali solznih oči roko v slovo in — v spravo.

Še bi bili objemali drug drugega, če bi ne bil čas tako tiranski diktator. Voznik je pogledal na uro, napravil z bičem križ pred konji in pognal. Usuli so se za nami sorodniki, stiskajoči nam zadnjič roke v pozdrav, dokler niso zaostali za odhajajočim vozom. Z voza pa smo žalostno gledali nazaj na potrte sorodnike in prijatelje. Meni in ženi sta ušla pogleda tudi nazaj na prijazni griček, na katerem kraljujeta cerkev in šola. V tej cerkvi sva bila poročena, v šoli sva preživela prva srečna zakonska leta, v šoli sta bila rojena tudi najina prva otroka in z njima prve roditeljske skrbi in težave, za katere svet ne ve ali pa vedeti noče. Vsekakor pa vidi naše počitnice.

Utoložili in raztresli smo se bili šele na vlakcu. Vso dolgo pot pa se mi je zdelo, da mi odseva iz ženinih oči tihi očitek: Zakaj si mi to naredil, zakaj nisi tak kot drugi? V meni pa se je vzbujal moški ponos: Za cunjo nikomur in nikjer!

*

Po 15 letih se je vendar uresničilo skoraj vse, kar smo hoteli že leta 1905. Vzkliko je seme. Dobra misel se zatreti ne da. Prej ali slej postane meso. Pri fari imajo že več let dvorazrednico, nastanjeno v dveh poslopjih, v Rovtah novo šolsko poslopje, da so lahko ponosni nanj, v Krvavi peči nimajo še šolskega poslopja, dasi je že tudi tam šola. Meni je bilo v posebno zadoščenje zlasti to, da sem o ureditvi teh šolskih razmer soodločal v bivšem višjem šolskem svetu. Pozabljeno je trpljenje, odpuščene žalitve. Koliko sem bil punta tudi sam kriv, se bom izpovedal prihodnjič.

Književnost

Urbanus: »Knjiga o lepem vedenju«. Tretja, zelo pomnožena in izpopolnjena izdaja. Založila Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani, 1932. Strani 388. Cena 50 Din, vezana 64 Din (v celo platno).

Lepo vedenje je igralo v človeški družbi že od nekdaj jako važno vlogo. Res je, da so današnji demokratični časi zavrgli že marsikatero pretirane predpise, ki so jih smatrali nekoč za nedotakljive, toda premnogo jih je še, ki jih družba ne bo opustila nikdar, ali si jih bo pa le primerno prikrojila, zato je samo po sebi umevno, da jih mora vsak poznati, če se noče izpostaviti v vsaki boljši družbi očitku nevedneža, nerode ali neolikanca. Za nas Slovence je to vprašanje še prav posebno važno, saj izhajamo po veliki večini izpod kmetijskih krovov in iz delavskih rodbin, kjer nismo imeli prilike prisvojiti si že od mladih nog vseh tistih oblik občevanja in kretanja, ki jih kulturna družba brezpogovorno zahteva. Za nas vse so zato take-le »Knjige o lepem vedenju« potrebne kot vsakdanji kruh. Izdanih je bilo zato tudi že več, toda mirno lahko trdimo, da je izmed vseh dosedanjih najboljša ravno Urbanusova, ki nikakor ni kaka kompilacija sličnih tujih proizvodov, temveč napisana iz naše srede nalašč za nas. Obširno zato obravnava ravno ona poglavja, ki so za naše ljudi najpotrebnejša in prinaša tudi marsikaj, česar se drugje slične knjige sploh ne dotikajo. Tako opozarjamo n. pr. na poglavje o pozdravljanju, kjer pisatelj lepo utemelji naše domače slovenske pozdrave, dalje je izčrpno poglavje o vedenju pri mizi, ki je na videz samo po sebi umevno, a postavlja človeka prepogosto v največjo zadrego, ponovno bo vsak prebral oddelek, ki govori o obiskih in sprejemih, ki ga vsi in skoro vsak dan potrebujemo, in jako hvaležen bo pisatelju vsak za lepa in natančna pravila pismene občevanja, ki jih v drugih sličnih knjigah navadno sploh ne najdemo. Popolnost se vidi v tem, da je Urbanusova knjiga doživela že jako pomnoženo in izpopolnjeno izdajo. Tudi res elegantna zunanja oprema popolnoma odgovarja vsebini, zato bo gotovo segla po njej vsaka boljša slovenska rodbina.

Prazgodovina sveta. Sestavil dr. Jakob Žagar. I. del: Razvoj, evolucija, Darwin; II. del: Stališče svetega pisma, Heksameron; III. del: Prazgodovinski človek, njegove sledi, orodje in umetnine. Izdala kot »Ročno knjižnico« Misijonska tiskarna — Domžale-Groblje, št. 10, 11 in 12, l. 1932. Cena ene številke 2 Din. Pisatelj govori o velikanskih spremembah, ki so se tekoma tisočletij in tisočletij godile v vsemirju in na naši zemlji. V drugem delu govori o razvoju zemeljske plasti in primerja s pripovedovanjem sv. pisma. V tretjem delu je nauk (paleontologija) o prazgodovinskem življenju na zemlji, o človeku. Vse je znanstveno utemeljeno.

Sociologija. Spisal dr. J. Jeraj. 1932. Tiskala tiskarna sv. Cirila in Metoda v Mariboru. — Od g. pisatelja imamo tu že drugo knjigo o socializmu. Prva knjiga je izšla leta 1927, z naslovom »Socialno vprašanje«. V njej je bil uvod v socialno vprašanje, njega vsebina in metoda; oris gospodarskega razvoja, hišno, mestno, narodno in mednarodno gospodarstvo; socialno vprašanje v obrtniškem in kmečkem stanu i. dr. »Nova« Sociologija« po razpravlja največ o »Družboslovju«, in sicer o splošnem in posebnem družboslovju. Razporejena so poglavja o smotrenosti, rasti družbe, družabni sistemi in tipi; posebno družboslovje govori o pravu in družbi, o lastnini, družini, stanovih in državi. Zajemljiva je zgodovina družboslovja. Platon in Aristotel sta bila prva sociologa. Platon je idealist, Aristotel presoja pa vse mnogo treznejše in realneje. Avgustin gre preko narave v čisto duševnost, duša in telo se ne skladata. Pri Tomažu se pa zliva duševnost in telesnost v čudovito celoto. Tomaž je tudi realist in njegova država temelji na realističnem Aristotelu. Tomaž stoji krepko z obema nogama na tem svetu. Ves nadnaravni red sloni po njegovih nazorih na naravnem redu. Tomaž je zgradil najsolidnejšo podlago v zdravi naravi, v naravnem pravu (str. 7). — Dobrih slovenskih knjig o socializmu imamo Slovenci že več. Nova knjiga dr. J. Jeraja upošteva zadnjo papeževo socialno okrožnico »Quadragesimo anno«. Ne razvija samo problemov, bistro in lahko umljivo jih tudi rešuje. »Sociologija« je izšla v samozaložbi in se naroča pri pisatelju v Mariboru, Gledališka ulica 2. Stane s poštnino vred 27 Din. F. L.

Slovníčna in računská snov za sprejemni izpit v srednjo šolo. Sestavila dr. Pavel Kozina in Ljudevit Mlakar, profesorja v Ljubljani. Natisnila in založila »Učiteljska tiskarna« v Ljubljani. Cena 10 Din. Brošura nudi učencu gradivo za ponavljanje v šoli in doma za sprejemni izpit v srednjo šolo. Prav je, da se pri tej priliki v uvodu poudarja, da podeželske šole nimajo namena pripravljati za srednjo šolo. Treba bo sploh bolj navajati, da je obisk srednjih šol posebno važen za višjo izobrazbo in ne kar samo za pridobitev službe. Države so zelo v skrbeh, kam naj bi spravile toliko izšolanih ljudi. Zato bi bilo izpremeniti na strani 7 stavka »Njegova (marljivega učenca) bodočnost bo bolj cvetoča ko najbogatejših sošolcev. Utegne ga doleteti največja slava.« Svet moramo poučevati bolj glede na realnost, četudi ne vselej tako, kakor je potožil nekdanji Prešeren: »Da b' uka žejja me speljala ne bilá, golj'fiva kačal« F. L.

Pavec, glasilo Pevske zveze, s pevsko priložo. Štev. 1.—2. Izhaja kot mesečnik v dvojnih številkah, velja za vse leto z glasbeno priložo vred 30 Din. Upravništvo: Ko-

menskega ulica 12. V tej številki je vsebina: Sestava vzhornih sporedov. Janez Ev. Gašparič. — V album pevcem in pevovodjem. A. C. — Koncert ob Sattnerjevi 80-letnici. — Vestnik Pevske zveze. — Naše priloge.

Cerkveni glasbenik. Glasilo Cecilijinega društva v Ljubljani. V št. 1.—2. je naslednja vsebina: † Goriški metropolit dr. Frančišek Borgia Sedej — vnet cecilijanec in pospeševatelj cerkvene glasbe. Fran Ferjančič. — Emil Hochreiter — 60 letnik. Dr. Josip Mantuani. — Malenkosti. Fr. Ferjančič. — Nekaj poglavij iz fiziologije in fonetike. Adolf Gröbming. — Iz glasbenega razvoja. Dr. A. Dolinar. — Župnik Mihael Omerza, skladatelj (1679—1742). Viktor Steska. — Nekaj o mladinskih zborih. Fran Klančnik. — Cerkveni koncert v Ptuj. Avgust Kos. — Koncertna poročila. — Dopisi. — Oglasnik za cerkveno in svetno glasbo. — Razne vesti. — Glasbena priloga obsega pesmi Postna (M. Tomc), Kot nekaj gobavec (dr. A. Dolinar), Raduje se Kraljica (A. Trepal-dr. Fr. Mlinar-Cigale), Ave Maria (M. Zeleznik). — Cena listu z glasbeno priložo vred je 40 Din. Uredništvo in upravnništvo: Pred Škofijo 12, I. nadstropje.

Kubična računica. Sestavil Mirko Logar. Založila Jugoslovanska knjigarna in Ljubljani 1932. — Računica obsega kubične tabele za kubično vsebino lesnih izdelkov vseh vrst in oblik, kakor veljajo za domačo in svetovno lesno trgovino in industrijo. Tabele vseh lesnih izdelkov so tako enostavne in pregledne, da so daljna navodila odveč. Cena izvodu je 45 Din.

Bojevnik. Glasilo Zveze bojevnikov. Leto II., št. 1. Namen »Bojevnika« je propagirati mirovno misel, poročati o Slovincih na Koroškem in Primorskem ter prinašati spomine o vojnih grozotah. Izišla številka je kaj razgledna. V prvem članku nas seznanja s smerjo in močjo bojevnikov, zlasti z mednarodnimi organizacijami bojevnikov in njih stremeljenji za mir. Članek »Kruha nam dajte« je namenjen današnjemu težkemu gospodarstvenemu položaju in najhujši nadlogi današnjih dni: brezposelnosti. V njem so navedeni glavni vzroki in poziv bojevnikom, da so-

delujejo na ozdravljenju povojne družbe. Prav posebno je zanimivo poročilo iz Ženeve o Trstu, ki naj postane svobodna luka pod nadzorstvom Zveze narodov, in poročilo o pomenu, namenu in poteku razorožitvene konference. Spomine iz vojnih let prinašajo članki Bonača »Gneздо«, Štrempla »Beg pred Rusi«, Aljančiča »Iz spominov prostovoljskega življenja na solunski fronti«, Mča »Noč na Sv. Mihelu« in Jalna »Edini, ki sem ga nahrulil«. Na koncu je pridejan kratek pregled dogodkov pri nas in na tujem. Zveza bojevnikov bo imela letos svoj tabor na Brezjah dne 10. julija. List naj zlasti naročijo bivši vojaki, ki so bili v svetovni vojni. Stane samo 10 Din letno.

Spomenica o kongresu trezvenosti u Beogradu. Skoro je izišla iz štampe Spomenica o IV. jugoslovenskom kongresu trezvenosti, koji je održan jula 1931 godine u Beogradu. Ona sadrži predavanja: dr. Andrije Štampara o socialnoj medicini i borbi protiv alkohola, Ede Markovića o etičkim osnovama trezvenjačkog pokreta i dr. Ilije Jelića o zakonodavnim merama za suzbijanje alkoholizma, zatim govor Nj. Sv. Patriarha održan na svečanom otvaranju kongresa, zapisnike skupština, izveštaje o godišnjem radu, pozdrave primljene i poslate, fotografije većih grupa i sav ostali rad kongresa.

Cena je Spomenici svega 12 Din i dobija se za unapred poslat novac kod Saveza trezvene mladeži, Beograd, pošt. fah 138.

Glasnik Saveza trezvene mladeži. Izišla je i druga sveska ovog omladinskog časopisa za ovu školsku godinu. Časopis izlazi već dvanaest godina i namenjen je da širi trezvenost među omladinom. Donosi članke, priče, pesme, vesti antialkoholnog pokreta kod nas i na strani, privredne vesti o prerađivačima i groždja, prikaze i ocene. List izlazi mesečno, pretplata za školsku godinu svega 20 Din i šalje se Savezu trezvene mladeži na čekovni raču broj. 53.057. — Časopis uređuje odbor od četiri člana: prof. Slobodan Popović, univ. docent dr. Ilija Djuričić, prof. M. V. Jojić i Miodrag P. Popović. Adresa uredništva je: Beograd, poštanski fah 138.

Obzornik

† **Kerschensteiner Georg.** Dne 15. januarja je umrl v Monakovem v starosti 78 let znameniti predstavnik moderne pedagogike G. Kerschensteiner. Šolstvo po vsem svetu se ga spominja v svojih strokovnih listih. Leta 1895 je bil kot šolski svetnik določen za reorganizacijo šolstva na Bavarskem. Napravil je velik prelom v didaktičnem delu s posebno uvedbo delovnega pouka za posamezne učne predmete. Njegovo monumentalno delo je »Theorie der Bildung«, sestav-

ljeno na podlagi lastnih praktičnih izkušenj. Vedno upošteva pri svojem sistematičnem delu pomen duševnosti. Leta 1917 je izdal programatičen spis »Das Grundaxiom des Bildungsprozesses«, kjer je določil, kako naj kulturna dobrina postane kot izobrazna tvarina za individualnost. Izmed Kerschensteinerjevih spisov je zelo važen članek o strokovnem in nadaljevalnem šolstvu v raznih državah, ki je izšel v velikem zborniku »Die allgemeinen Grundlagen der

Kultur der Gegenwart«, Berlin 1912. Navajam iz tega začetni odstavek o merilu kulture v državi: »Za kulturo ljudstva ni zanesljivo merilo vedno majhno število med ljudstvom resnično izobrazjenih oseb in veličina njih duševnih umotvorov. Isto je, kakor ne more biti število in velikost palm v oazah mera za rodovitnost libijske puščave. To velja še v večji meri za oceno kulture v kaki moderni državi, ali v kaki antični, kjer je bil največji del prebivalstva v okovih suženjstva. V naših današnjih kulturnih državah nima vsak posameznik samo svojega določene- nega prostora, svojega prostovoljnega osebnega poklica, temveč ima tudi dolž- nosti in pravice kot državljan, kamor pripada. Ako tedaj hočemo kulturo države premeriti, moramo odgovoriti na vprašanje, v koliko more vsak držav- ljan izvrševati več ali manj egoistično nalogo svojega poklica, v katerega je bil postavljen z nadarjenostjo, voljo in socialno plastjo, nadalje pa, v koliko more vsak državljan primerno obseči ve- like naloge državne obveznosti in delo- vati po pridobljeni uvidevnosti.«

K. ima izredne zasluge za razvoj strokovnega šolstva. F. Lužar.

Društvo »Zajednica dom in šola«. Pred kratkim se je ustanovilo na kranjski gimnaziji spredaj označeno društvo, ki ima namen gojiti stike med domom in šolo. Pravila so bila vložena že lansko leto, do ustanovitve je prišlo letos. — Na ustanovnem občnem zboru se je izvolil tale odbor: predsednik Fock Maks, tovarnar; tajnik Slapar Jakob, šolski upravitelj; blagajnik prof. dr. Dolar; odbor- niki pa so: prof. Ivančič; Košir Josip, kaplan; gospa dr. Jančeva in gospa Emmrova. Praktično se delo društva po- leg že omenjenih stikov med starši in profesorskim zborom javlja tudi v tem, da društvo kupuje predmete, ki se ra- bijo pri učenju, za katere ni državnega kredita. Tako je društvo iz teh članskih prispevkov kupilo radio in dvakrat te- densko morejo učenci poslušati preda- vanja, ki jih oddaja šolski radio v Ljub- ljani. V kratkem se bo nabavil tudi gra- mofon, ki bo služil za poglobitev pouka živih jezikov. V načrtu društva je tudi nabava projekcijskega aparata in kla-

virja. V svrhu boljšega medsebojnega spoznavanja staršev in profesorskega zbora bo društvo redno prirejalo sestanke, kjer se bodo obravnavala splošna pedagoška in šolska vprašanja. Pripo- ročamo tudi širšemu občinstvu, da se za delo društva zanima in ga podpre. Po- dobna društva obstojajo že dalj časa po raznih državah, tudi v Srbiji skoro na vseh zavodih, v dravski banovini bo kranjsko menda prvo. — (»Slovenec«, 20. decembra 1931.)

Ljubljanska univerza. V zimskem se- mestru je bila na posameznih fakultetah naslednja frekvenca: na filozofski je bilo vpisanih 536 rednih in 20 izrednih slu- šateljcev, od teh 212 rednih in 13 izred- nih slušateljic, skupno 556; na juridični 488 rednih, 4 izredni slušatelji, od teh 43 rednih in 1 izredna slušateljica, skup- no 492; na medicinski 115 rednih sluša- teljev in 20 rednih slušateljic, skupno 135; na tehnični 568 rednih in 6 izred- nih, od teh 15 rednih in 1 izredna sluša- teljica, skupno 574; na teološki pa 149 rednih in 5 izrednih slušateljcev, skupaj 154. Rednih slušateljcev je torej bilo 1856, izrednih 35; rednih slušateljic pa 290 in 15 izrednih. Skupno je torej bilo v zimskem semestru vpisanih 1911.

Prva katoliška materinska šola v Mainzu. Vkljub težkim časom, ali bolje rečeno, glede na težkoče časa, se je ob pogledu na zakonske in družinske potre- be osnovala katoliška materinska šola.

Namen šole je, vzgojiti mlada dekleta, neveste in matere v dobre gospodinje, v prave katoliške žene in matere. Na pod- lagi tega izobrazovanja naj bi se odpra- vile strašne nevarnosti krščanskega za- kona in družine in pripomogla po smer- nicah 68. katoliškega dneva v Freiburgu v Br. graditi in sodelovati na narodnem zdravljenju.

V materinski šoli se nudi prilika za izobraževanje vseh gospodinjskih vpra- šanj. Vsako dekle, ki stopa v zakon, mora vedeti, da je njena sveta dolžnost: biti duša družine. V resoluciji 68. dneva nemških katolikov je tudi točka: »Nikdo ne bo dosegel osebne popolnosti, niti v duševnem niti v nadnaravnem pogledu, če bomo zanemarjali to osnovno dolž-

nost. Največja napaka današnjega časa je, da veliko premalo pripravljamo žene za njihovo veliko življenjsko nalogo.

Poleg izobraževanja v gospodinjskih vprašanjih, izvršuje materska šola še pomembnejšo nalogo. Šola vidi predvsem njen globlji in notranji pomen: vpe-
ljati bodoče matere v njih poklic — v materinstvo in spoštovanje do te njihove poklicne naloge. Manjka nam mater in žen, ki bi spoštovale Mater in ženstvo in jo globoko religijozno doumele.

Razen tega se učenke uče: nege novorojenčka in dojenčka, o strežbi bolnika, dušeslovja, vzgojeslovja, o pouku o delu (Werkunterricht), rajanja in telovadbe, o ureditvi doma in domačih praznikov, o oskrbovanju in vodstvu domače knjižnice in ženskega ročnega dela. Etika zakona, zakonsko pravo in higijena zakona so predmeti za bodoče žene in soproge. Šola se konča z duhovnimi vajami.

Da bi se v ljudeh vzbudil še bolj smisel za družino, prireja šola materske večere tudi za poročene žene in matere. Vodstvo je uvedlo tudi krajše zakonske tečaje za poročene, ki se tudi končajo z duhovnimi vajami. Za brezposelna dekleta se vrši dvakrat na teden brezplačen šolski tečaj. — Pri vpisovanju je treba pokazati potreben opis življenja s šolskim in navstvenim spričevalom.

Je li kdo pomislil, da bi bila tudi slovenskim dekletom potrebna taka šola —?
J. Kocbek.

Potujoče knjižnice. Pariška šola za strokovne knjižničarje je nakupila več avtobusov. Pred Božičem bodo prvič pohiteli na deželo in obiskali po možnosti vse oddaljene vasi, ki še vedno živijo brez knjižnic. Vozni red je urejen na ta način, da se zgleda bibliobus vsak teden enkrat v naselbini ter zamenja prečitane knjige. Prvi bibliobus, ki je zdaj razstavljen ob vhodu v zaprto kolonijalno razstavo, je vzbudil živo zanimanje. Zastopniki kulturnih društev so pregledali njegove knjižne police in potujočemu knjižničarju dali svoje nasvete.

Stoletnica svobodne katoliške šole na Francoskem. Nedavno so francoski

katoličani svečano proslavili 100 letni jubilej prve zasebne katoliške šole v lastni domovini. List »Osservatore Romano« je objavil ob tej priliki razpravo, ki nudi zanimive podatke o razvoju francoskega šolstva od leta 1831 dalje. Napoleon je vpeljal za šolstvo državni monopol. Ker se je mladina slej ko prej zbirala v malih semeniščih, v duhovnih zavodih in šolah, ki so jih vodili redovniki, je vsled Napoleonovega ukaza nastala velika zadrega. Oblasti so zahtevale, da mora mladina posecati državne šole, ki jih pa ni bilo dovolj; pa se je tudi ugotovilo, da so bile postale državne šole ognjišča nemorale in brezverstva. Borba za svobodo je bila ostra. Po časopisju so bojevniki pripravili tla za danes tako cvetoče in napredno zasebno katoliško šolstvo v Franciji.

A. Č.

Katoliški šolski nadzornik na Kitajskem. Dr. Tien, ki je študiral na neki misijonski šoli v vikarijatu Chengchow, postal katoličan, je dokončal svoje učenje na vseučilišču v Lovanju in dosegel doktorski naslov iz modroslovja. Sedaj je na Kitajskem nadzornik šolstva v provinci Honan.

A. Č.

Dunajsko učiteljstvo v Rimu. O božičnih počitnicah je napravila večja skupina dunajskega učiteljstva romarski izlet v Rim. Dne 29. decembra 1931 je sprejel papež Pij XI. v zasebni avdienci odposlanstvo trideset učiteljev in učiteljic z Dunaja. Vodila sta jih dr. Klein in nadškofijski tajnik dr. Weinbacher.

A. Č.

Beseda odličnega državnika o vzgoji. Bavarski ministrski predsednik dr. Held je v svojem prvem nagovoru v zbornici izustil tudi tole: »Prepričan sem, da more narodu koristiti edinole vzgoja, ki temelji na pozitivnem krščanskem načelu, na izvrševanju božjih zapovedi; kajti le v taki odgoji so obseženi viri prave svobode in zdravega napredka. Zato bomo skrbno pazili, da se bo v šolah naši mladini nudilo ne le znanje, marveč da se bo mladina vzgajala v duhu dolžnosti in požrtvovalnosti na temelju starih in neminljivih krščanskih načel... Dr. Held je zaključil svoj govor: »Odkrito povem: Ko sem prevzel službo ministrskega

predsednika, sem se izročil varstvu vsemožečnega in vsedobrega Boga, zato se nadejam, da mi bo z njegovo pomočjo možno izvrševati težke dolžnosti in zvesto služiti narodu in domovini.« A. Č.

Razpis nagrad za šolske naloge o kruhu. V republiki Avstriji je nastal radi gospodarske krize problem za samopreskrbo kruha, da se torej kolikor močje podpira domača produkcija. Zato je avstrijsko poljedelsko in naučno ministrtvo in družba za pospeševanje domače uporabe žita zavzela posebno pot. Pripravili so nagrade za učence dunajskih glavnih (meščanskih) in nižjih srednjih šol. Učenci bodo pisali naloge, v katerih bodo po svoji uvidevnosti in pod vodstvom učiteljev navajali, kako bi se domače žito najbolje uporabljalo. To bo tudi nek prispevek k državni vzgoji in se bo pobuda za razumevanje poljedelstva razširila med vsako družino ter postala neko skupno delo za državo. Velikomestni ljudje imajo pač malo pojma o podeželskih gospodarskih virih države.

Iz narodnega gospodarstva v času pesnika Valentina Vodnika. Današnja svetovna gospodarska kriza, ki je hudo razvrednotila skoraj vse realne predmete in sredstva, na katere je vobče navezana človeška družba, vzbuja spomine na razna nekdanja gospodarstva. Tudi v pretežno agrarnih državah ni več vse tako ostalo kakor se čita v navadnih lepih in čuvstvenih spisih v šolskih knjigah. Pogledal sem za naše bližnje kraje v spis našega pesnika Valentina Vodnika »Popisovanje Kranjske dežele« iz leta 1795. Tu zveemo, kako se je veliko vsega potrebnega doma izdelalo in tudi izvažalo. Poleg poljedelstva, živinoreje, sadjarstva so »narvekši bogastvo kranjske dežele rude ino platno«. »Platno Kranjcem okoli 400.000 goldinarjev iz drugih dežel prinese. Pak tudi v dosti krajih tako pridno po zimi predejo, de komaj štiri ure spé. Zraven tega se tudi veliko vina, olja, živine, mezlana, bleškega sukna, usnja, polhovih kožic, medu, voska, lesenine, loncev, lesa za barke, sitov na druge dežele prodá. Ker dežela dvojno žetev, sterno in ajdovo imá, je z ljudmi silno napolnjena ino jih lahko redi.« — »Za učenost so v Ljubljani male

in visoke šole, tudi v Novem mestu in nemške in latinske. Po farah so Trivialšole. Veliko Krajncov zna krajnsko brati, škoda de nimajo več dobrih krajnskih bukev! Gospoda je več del nemške rodovine, kmetje pak slovenske. V zaderžanju, jeziku, živežu, oblačilu je kraj od kraja razločen ino skoraj vsaka vas ima druge šege ino se hoče z družih norca delati.« — Valentin Vodnik navaja za vsak kraj, kaj se je posebno izdelovalo, n. pr.: »nogavice na Jesenicah ino okoli, fajfe na Gorjušah nad Bohinjem. Kočarji, strojarji, klobučarji in drugi delavci so sem ter tje.« Povsod polaga naš — lahko rečemo gospodarski pesnik — z markantnimi izrazi važnost na domače gospodarske posebnosti (kako »lanovi Slovencem cekine neso« itd.), sploh pa opeva »Zadovoljnega Krajnca«. Tako vidimo iz navedenega, da so ljudje vse v domačih krajih pridelovali, pa za trajno in mnogoletno dobo ter ni bilo še nikjer takega razkošja ali luksuza, kakor ga gledamo dandanes po svetu. Vodnik je domače dobrine in vrline posebno utrdil v pesmi »Na moje rojake«: »Glej stvarnica vse ti ponudi, le jemat od nje ne zamudi.« Za danes bi morda kdo klical rojakom: glej stroj vse to ti ponudi, a pazi da te ne pogubi! Takrat niti železnice ni bilo. Če vse to preudarimo, pride mo do zaključka, da bo morala tudi moderna delovna šola več misliti na razne pokrajinske razmere in se bo spreminjala po časovnih prilikah. F. Lužar.

Sila in duh. Profesor za splošno zgodovino verstev J. P. Steffes v Münstru je spisal knjigo o razorožitvi evropskih in drugih držav. Svoja razmotrivanja je zgostil v dva pojma, na silo in duha ter tako pokazal problem razorožitve na podlagi analize vesti. Novo lepo življenje bi nastalo med narodi in državami, ako bi se duhu posrečilo premagati silo. Zgodovina bi se potem ne začejala iz krvi in grozotnih nagonov, temveč iz duha in Boga. Tako bi nastala nova doba miroljubnega dela ali nova želja po miru, ne pa potreba oboroževanja. A človečanstvo iz duha in vesti se še noče poroditi. Če bo pa sila premagala duh, potem moramo tudi v bodoče pričakovati hude zmede in uničevanja.

RAZPIS KNJIŽEVNIH NAGRAD

za redne publikacije M. M. za leto 1932.—33.

Mladinska Matica razpisuje za svoje redne publikacije sledeče nagrade:

1. 3000 Din za izvirno umetniško in vzgojno povest, primerno mladini po desetem letu. Povest je lahko zajeta iz sodobnega življenja ali iz naše zgodovine, mora pa imeti zdravo jedro. Obseg: 6 tiskovnih pol male osmerke formata Mladinske Matice.

2. 2000 Din za beletristično ali slikarsko delo za otroke od šestega do devetega leta. Snov poljubna; realistična ali pravljlična, resna ali šaljšiva, oblikovana v prozi, v verzih ali v risbi. Obseg: 3 do 4 tiskovne pole istega formata.

3. Po 2000 Din nagrade za najboljše spise o razvoju a) tehnike, b) kulture, c) vsemirja in specielno zemlje ter č) o gospodarskem razvoju človeštva.

Nagrajena dela, ki bodo tiskana, dobe tudi običajni honorar.

Rokopise naj pisatelji predložijo pod geslom, s katerim naj bo opremljena tudi zaprta kuverta z avtorjevim naslovom.

Cas za vlaganje rokopisov je do 1. decembra 1932. Rokopise sprejema tajništvo Mladinske Matice, Ljubljana, Frančiškanska ulica 6/I. Tu dobijo lahko konkurenti tudi vsa podrobnejša navodila.

Mladinska Matica.

